

LJILJANA MARKS

**NARODNA
UMJETNOST**

1980.

KNJIGA 17

Usmene pripovijetke i predaje s otoka Zlarina

Uvod

Građa za ovu zbirku nastala je na temelju mojega desetodnevnog istraživanja pripovjedačkog folklora na otoku Zlarinu u srpnju 1975. godine.

Ukratko ću naznačiti osnovni pripovjedački repertoar, kao i podatke o kazivačima.

Vrlo je malo kazivača koji pamte i pričaju bajke ili odulje pripovijetke. Gotovo sve objavljene u ovoj zbirci snimljene su jednog poslijepodneva, kada su ih dvije kazivačice ispričale gotovo nadušak.

U pripovjedačkom repertoaru prevladavaju predaje: mitske i povijesne. U njima kazivači gotovo uvijek ističu i svoj emotivni odnos prema kraju. Mnoge se predaje vežu uz pojedine zlarinske lokalitete: tako se vile odreda javljaju na Lokvici, velikoj cisterni s vodom na Zlarinu, grčke galijske su često dolazile na Srimu, gdje su Zlarinjani obrađivali polja, u Kotoru je živio jedan vidun, a u Glavici poznata vidina.

Ako samo najpovršnije pogledamo motive, uočiti ćemo da postoje neke lokalne predaje o kojima svi znaju, a ako ih ne znaju pričati, spominju barem

njihov osnovni motiv: o prikazivanju Gospe na rašelji i gradnji crkvice na tome mjestu u polju; o Roki Makale, kojega je »kralj Franjo Josip odabra za počasnu stražu svome bratu Masimilijanu kad je išao u Mesik«; o vilama koje plešu kolo na Lokvici ili odnose djecu; »o grškim i turskim galijama na dvanajs vesal«, koje su dolazile do otoka i odvodile ponekog mještana u ropstvo, te bi se ovaj najčešće nakon godine dana spasio; o vidini koja bi išla u neveru, a »da kad bi se vratila, da bi sva bila ispribijana«; o tome kako u kući šuška kada umre netko iz obitelji ili pak o mrtvima koji se vraćaju, kao Mome Kokin, koji je »mrtav dolazija i ziba kolijevku«.

Gotovo svi mještani znaju za predaju o lodi — koja pripada krugu mit-skih predaja o orku (lorku). Lode se uglavnom javlja kao magarac na kojega negdje na zlarinskoj rivi zajaši neki zakašnjeli noćni putnik, a iznenada naraste visoko i svojega jahača ostavlja na vrhu zvonika crkve Gospe od Rašelja ili na nekoj grani. (Jedino u tekstu br. 36 — **Lode im dao sriću** — lode pomaže u dobrom ulovu ribe.)

I dok neki kazivači nastoje datirati zgodu s lodom, kao Srećka Gregov, koja kaže: »I ide moj jedan ujac pokojni...«, drugi se distanciraju od kazivanoga teksta, nastojeći pronaći realno objašnjenje. Tako Karmela Dean kaže: »... a možda je koji pas bija i koka, a oni mislili da je lode«.

Takav je odnos prema kazivanome tekstu imanentan žanru predaje, i mogli bismo slične postupke pronaći u svakom krugu motiva. Zbog toga sam i u izboru tekstova nastojala, koliko je god bilo moguće, sačuvati i kazivačev stav prema priči, te se stoga ponavljaju neke varijante istog motiva (npr. tekst 44. i 45).

Zahvaljujući susretljivosti mještana, lagano sam dolazila do kazivača, koji su se svi odreda pokazali spremnima da mi pričaju sve što znaju ili što su smatrali da me zanima. Ljubicu Miškov posjećivala sam nekoliko puta i gotovo bi se uvijek oko nas okupio i netko od njezinih susjeda, a najčešće je bila njezina rođaka Srećka Gregov, i sama izvrsna kazivačica. Obje su se uglavnom sjećale priča koje im je pričala njihova baka. Ljubica Miškov mi je pokušala opisati kako je izgledala takva jedna pripovjedačka seansa:

»Po danu bi nas poslala kad bimo došli i(z) škole neka kupimo malo šuje, onda bimo se uveče, imali smo veliki komin jedan, a onda bimo se svi okolo kolina iskupili i napalili oganj, tako bi nam baba jadna uvijek pričala. Mi bimo slušali ko da boga slušamo.«

Njih su mi dvije jednog sunčanog srpanjskog poslijepodneva priredile u vrtu pravu pripovjedačku seansu. Meni i nekolicini okupljenih susjeda ispričale su devet oduljih priča (tekstovi br. 1, 2, 3, 4, 5, 9, 10, 11) naprosto uskaćući jedna drugoj u riječ. Jedna bi podsjetila drugu na neki davno slušani motiv — i priča bi samo potekla. Nastojala sam da i u ovom izboru priča te njihove priče budu poredane istim redom kako su i kazivane, e da bih barem djelomice oživjela onu pripovjedačku situaciju. Tako se npr. Ljubica Miškov prva sjetila priče br. 9 (**Luda žena**), ali se sjetila samo scene pirovanja u polju i započela je priču:

Da su bili muž i žena i da su živili van i(z) sela.

A svatovi kad bi se išli ženiti, onda bi učinili pirovanje u polju.

Onda govori ona, govori:

— Sutra su svatovi — govori — pod jelon. — Jela je bila velika u polju.

— E sutra su — govori — svatovi pod jelon.

A oni su gladni bili, siromašni jadni...

U tome se trenutku Srečka sjetila čitave priče, ispravlja Ljubicu Miškov: »Ne, to je prije ovako Ljubice« i nastavlja kazivanje koje donosimo u zbirci.

Slična je bila situacija i s pričama br. 2 i 3 (**Siromah prodao vragu dušu; Prodao vragu šenicu**). Priču br. 2 kazivala je Srečka Gregov, što je Ljubicu Miškov podsjetilo na priču s istim motivom. Međutim, ona je upravo instiktivno osjetila da se radi o dvjema varijantama jedne te iste priče, te je svoje kazivanje prekidala, kao da se želi ispričati i reći da ona ne ponavlja netom ispričanu priču. Već se na početku obratila Srečki Gregov: »To sliči tu tomu istom ča s(i) ti pričala, ovo sliči tomu. Ovo je u lesijama bilo svetoga Nikole«.

Isto tako unutar samoga kazivanja napominje Srečki Gregov: »...viđ, ti si povidala na jedan način, a ovo je na drugi način; san ja čula.«

Zbog spontanosti i međusobnog prepletanja njihova kazivanja, u ovaj sam izbor uvrstila čak četiri priče s istim motivom.

U ovom se izboru priča našlo čak šesnaest tekstova što ih je kazivala Ljubica Miškov. Ona pripada onim spontanim kazivačima koji su uvijek spremni da na neki način zadovolje istraživačevu znatiželju i da mu ispričaju poneku priču ili pak mnogo o sebi. Ona bi uživala ako je osim mene u kući bilo još slušatelj, svima se obraćala i očekivala komentar. U kazivanju se uvijek služila predmetima oko sebe. Tako dok mi je pričala priču br. 61 (**U kući zašušuralo**), uzela je novine sa prozora i gužvala ih rukama da bi mi pokazala kakav je to bio šum; ili: kad mi je pričala o mornarima koji su u neveru bacili nož, izvukla je upravo takav nož »crnih korica« i pokazala ga. Uz već spomenute pripovijetke ispričala je i mnogo predaja, gotovo uvijek napominjući da ih je čula od bake: »To je baka meni pričala jedna, puno mi je tih priča pričala, a ja ništa to ne znan je l' to istinito bilo ili nije«.

Za razliku od nje Srečka je Gregov vrlo zatvorena. Morala sam je svaki put dugo nagovarati da mi ispriča neku priču. Priznala mi je da je i djeca gnjave da im priča (što ona često i čini), ali kad je umorna, kaže da je boli glava. Veoma je smirena dok priča; obično bi se zagledala u jednu točku i nadušak bi ispričala priču.

I Nata Kandijaš je bila izrazito dobra kazivačica (jedanaest njezinih priča uvršteno je u izbor). Uglavnom mi je pričala predaje koje je čula od majke, bake i Vice Acalinove, koju svi Zlarinjani spominju kao vrsnu kazivačicu i neobično duhovitu ženu. (O jednom njezinu doživljaju govori šaljiva priča br. 17.)

Dok se bajke i odulje pripovijetke pričaju vrlo rijetko, uglavnom djeci, kratke šaljive priče dio su aktivnog muškog pripovjedačkog repertoara. Kazuju ih Zlarinjani o poznatim pokojnim Zlarinjanima, a i sami o sebi (tekstovi 12—19).

Sve sam razgovore s kazivačima, kao i njihova kazivanja snimala magnetofonski i priče koje dnosimo točan su prijepis tih magnetofonskih zapisa. U autentični sam autorov iskaz minimalno intervenirala — samo ako se radilo o nesuvislostima ili o ponavljanjima koja nemaju nikakvu funkciju unutar samoga kazivanja. Smatram da istraživač ne smije mijenjati izvorni zapis, čak ni onda kada kazivač u svojem govoru namjerno izbjegava lokalne, dijalektalne izričaje, zamjenjujući ih književnima. Mijenjajući svoj govor — pod utjecajem radija, škole, televizije ili čak zbog prisutnosti istraživača, kazivač svjesno mijenja i svoj stav prema priči koju kazuje, te bi svaka naša promjena bila falsifikat. I istraživačevo transkribiranje autentičnih magnetofonskih zapisa, tj. doslovno pretakanje na papir, već je izvjesna interpretacija, bolja ili lošija, ali ipak interpretacija. Dakle: tekst zapisane pripovijetke samo je jedna od mogućih pisanih realizacija namijenjena čitanju, ali i literarno orijentiranom istraživanju i samo djelomično odgovara prirodnoj komunikaciji. Smatram da bi dodatno uvođenje uvjetnih oznaka za vrednote govorenog jezika (intonacija, registar, tempo, pauza, intenzitet), akcentuiranje ili bilježenje izvan-tekstovnih elemenata, zapis eventualno moglo približiti izvedbi, ali bi tekst istovremeno bio opterećen i teško čitljiv za obična čitaoca.

Naslovi svih priča su moji.

Nastojala sam da u izbor uđu gotovo svi motivi koje sam snimila na Zlarinu. Budući da se neki motivi ponavljaju, a i nisu svi tekstovi mogli ući u izbor, donosimo kratki sadržaj ostalih priča s otoka Zlarina, koje su skupljene u istom vremenskom periodu, a nalazit će se u rukopisnoj zbirci Zavoda za istraživanje folkloru. (Redni broj se odnosi na broj koji će priča imati u zbirci.)

Br. 78: Ivo Vukov se kao mladić zaljubio u strankinju; noću je pjevao na rivi misleći da je ona, ali je bio don Jere; br. 85: Radio je na susjednom otoku umjesto kolege i kolegice, koji su malo poludjeli. Iz dosade je na komad papira pisao gluposti, a papir je s ostalom poštom poslao direktoru, koji je pomislio da je i meštar Ivo poludio; br. 86: Vozio strankinju po moru. Kasnije je iznenada došla njegovoj kući i potukla se s njegovom majkom; br. 90: Dolazio advokat iz Šibenika i svaku je večer vikao u sav glas: »Ko sam ja-a-a?« Momcima dosadilo, došli jedno veče ispod vile i odgovorili mu: »Pizda«; br. 92: Otac donio kući lutku, legao i previjao se, a zatim rekao majci da je rodio. Ona mu povjerovala i od zaprepaštenja se onesvijestila; br. 28: Kazivačica priča kako su kao djeca sami otišli loviti ribu. Spustila se nevera i u zadnji ih je čas spasila torpeljarka; br. 88: O Kuri, koji je u Trstu »igrao na karte«; odjednom je nestao, a ujutro su ga našli kako spava u zahodu. »Isti taj Kuro imao je ispod kreveta u sobi lijes. A unutra je imao uvi-
jek — bio je stakleni poklopac — dva mæca novih karata kad pođe na drugi

svijet da ima rezervu. Taj je lijes nekoliko godina držao ispod kreveta.«; br. 20 i br. 65: O Stipi Makale, koji je prije dvjesta godina od pape izmolio kostur jednog od prvih kršćana, te ga dovezao u Zlarin i postavio u crkvu; (O tome govori i tekst br. 21 iz ove zbirke.) br. 18: O Fortunatu Bebanu, Zlarinjanu, koji je, navodno, u Čileu pronašao prolaz za brodove, pa ga je čileanska vlada imenovala počasnim admiralom; br. 50: O Roki Makale, Mešikancu (kao tekstovi br. 22 i 23); br. 65: »Užo de paeže« (kao tekst br. 16); br. 62, 68, 94, 107, 112, 141, 148: Gospe od Rašelja (kao tekstovi br. 24, 25 i 26); br. 13: Nevrijeme je odnijelo Stipu Alfiera i neke mornare u Italiju, a rođaci su mislili da ih je odvela galija. Nakon godinu dana su se vratili doma; br. 4: O bunjama u koje su se ljudi skrivali pred hajducima; br. 100: Strana galija odvela dječaka; br. 75: Na Srimi se pojavili hajduci, a drugi dan ženama težakinjama donijeli pečenja, vina i bijeloga kruha; br. 101: Neka žena na Srimi sreća hajduke i pobjegla; br. 132: Žena na Srimi vidjela čovjeka s bijelom bradom, koji joj je zabranio da o tome priča; br. 44: Na zlarinskoj se rivi tuklo dvanaest svinja i jedan vol. Dida udarao štapom po svinjama, otjerao ih i potopile su se u moru, a vola je odveo mesaru, jer je mislio da je njegov. Drugi je dan dobio pismo iz Šibenika, u kojemu mu se svećenik zahvaljuje što ga je spasio jer je on bio onaj vol; br. 63 i 138: O lodi (kao tekstovi br. 33, 34, 35 i 36); br. 8: Priču o sirenama kazivač povezuje s morskom medvjedicom. »To bi se ta životinja iskrala na kraj, na obalu i da bi zavijala. Oni su imali osjećaj da je to nešto, nešto misteriozno, kao da čovjek zavija kao da čovjek jauče. Tako se ona glasala.« br. 25: Baka pričala da je njezin muž vidio sirenu: »Da je polak, vako kao šta smo mi da je gore, a doli rep. E onda da lipo sred mora stane i pjeva.« br. 6: Vile odnijele nekog starca »i da su ga iz velike visine bacile na neko drvo, da se sav bio polomio i da je poslije čitavog života šepao«; br. 108: Čovjek zaspao u barci pod provom; došle vile, odvele ga u Italiju, nabrале mu svakojaka voća, a zatim ga vratile u Zlarin; br. 39: Ocu pala lula u more, psovao svetoga Mikulu, a kada su ulovili mnogo ribe, ispričavao mu se i odlučio mu »zapaliti kandelu«; br. 130: Za neku ženu govorili da je vidina; br. 28: Nisu mogli izliječiti dijete pa su išli čaratanici u Šibenik, a ona im rekla da ga vuče netko od bliskoga roda koji je umro; br. 23: Vraćala se kasno kući iz Zablaća i u crkvi Gospe od Rašelje vidjela njihova svećenika Dosina izobličena lica kako govori misu. Drugi je dan saznala da je svećenik umro; br. 103: U kući šuškalо, »otvaralo bačvama čepove, kokoši zagradilo iza bačava«; br. 131: Momak u noći na cesti sreo mrtvu babu; br. 142: U noći dolazila pokojna svekrva i lupala; br. 29: Ženi umirala djeca. Muž ostao kod kuće na Veliki petak i vidio crnu mačku kako je izvukla dijete iz kolijevke. Uhvatio mačku, isjekao je i »bacija u kopanj«. Drugo je jutro kopanj bio prazan, a umrle su Perica i Nina; br. 59: Promatrali na Veliki petak procesiju mrtve djece »i svak ima sviću u ruci, a koji nije ima svićicu, prst da je promatra«; br. 114: Baba vidjela procesiju mrtve djece; br. 137: Majka uvijek govorila da vidi svoje mrtvo dijete.

Pisma s otoka. Povremeno glasilo Društva za unapređivanje Zlarina, br. 4, 27. srpanj 1975.

U tom su svom glasilu Zlarinjani objavili predaju M. Makale o doseljavanju na otok, kao i kazivanje Mire Gregova o grčkoj galiji koja je na otoku tražila blago. Donosimo u cijelosti ovu predaju:

»Među Borovičanima do danas je sačuvana legenda o zakopanom blagu u Podgračini.

Jednom davno — kaže narodna predaja — doplovila grčka gusarska galija na vesla u uvalu Veleš. Dio njezine posade došao je u Borovicu i tražio od Borovičana da im pribave opanke. Zatim su otišli u Podgračinu, kod kuće Pere Bukina, i tu su uz pomoć jedne kuglice koja je poskakivala, a na mjestu gdje je ona stala, otkopali sanduk blaga.«

U istom su broju objavljene i tri kratke šaljive pričice o don Jeri Aniću, koje je, kao i meni, kazivao Ivo Vukov. Dvije od tih priča (Kako je talijanskog misionara don Jere učio hrvatski, Don Jere i Blahinjica) objavljene su i u našoj zbirci (br. 14 i 15), a treća (Meštar Ive napastuje don Jeru) spomenuta je u pregledu sadržaja neobjavljenih priča (br. 78).

Dušan Dean, Zlarinjanin, zapisao je 1978. godine na Zlarinu dvije kratke predaje o lodi, kao i predaju o buri koja je Gujine ribare odnijela u Italiju. Ista se predaja spominje u pregledu neobjavljenih priča br. 13. Donosimo sve tri predaje:

»Pod slarom u dvoru Marinovih u Oštrici bija je žrvanj. Govorilo se da bi tote lode leža i spa i da bi hrka ka čovik.« (kazivala Karmela Dean, r. 1898.)

»Kad bi išli brodom u Primošten po vino za tovernu Kukure, unda bi gljedali lodu di drči i pali oganj po školjima i prdi.«

(Kazivala Mira Ljuba Vukov, r. 1928. prema kazivanju svoje bake Ivke Ljube Kutlačine, r. Vukov, 1863. godine.)

»Kada sam bila mala divojčica od sedan-osan godišć, često smo ja i druga dica iz Rudine molili Stipu Aničina da nam priča kako je bila bura odnila Gujine ribare u Italiju. Stipe je tada bija starac od oko osandeset godina, a stanovao je na Rudini, danas kuća inž. Vukova.

U Gujinu (Alfierovu) brodu bio je otac i sin, te Mika i Stipe Aničin i drugi ribari. Bura ih je odnila i ni se za njih znalo osam-devet dan, pa su se (rodbina naša) bili ocrnili.

Bura ih je nosila do Jakina, na košti Italije. Tamo su donili samo bucać piva u krmi i timun. Našli su ih čobani, dva čobana i izvukli na kraj i odveli u čobansku kućicu.

Gospodaru broda bila su ruka savrla od studeni. Dva ribara sva do Italije su neprestano paljali brod.«

(Kazivala Marija Vukov Kalabrež, r. 1890.)

Napominjem još jednom da je zadaća ovoga kratkoga uvoda da pruži osnovne informacije o pripovjedačkom folkloru otoka Zlarina, a više će o sebi reći same priče.

Pripovijetke i šaljive priče

1. ČOVJEK PREVARIO VRAGA

Jedan je vako uvečer šeta, šeta i vidi u noći se stvorija veliki palac. A on se ovako šeta okolo njega.

— O — govori — da je meni ovi palac moj, što bi prigorija. Ajme, ovo imati!

Dojde prida nje jedan čovik u velikomu šeširu.

— Šta je — govori — prijatelju, šta se ti čudiš? — govori. — Šta bi tija?

A on govori:

— A čudin se, gledan ovi palac — govori — ah, što bi prigorija da je moj!

A govori:

— Što bi prigorija? Šta imaš? Šta bi da?

A govori:

— Ja neman ništa nego moju dušu da dan.

A ispre(d) njega se vrag istvorija. Eto mu je obeća dušu, sad mora dušu dati.

I onda on govori:

— Dobro je — govori. — Ako si zadovoljan — a bija je postolar — ako si zadovoljan, uđi u nju, pa ako se — govori — pogodimo, preko noći, dobit ćeš je na dar — tu kuću, palac veliki.

E, ali on se je isto pametno ponija, a on iša u crkvu lipo, uzeja trojicu. I uzeja propese Isusovo. E, ide on, zabija, načinja, načinja cipele, tuče, tuče. Pade prida nje oko ponoća jedan komad, jedna noga.

— Oho, u ime Isusovo — govori — ovo je jedan čovjek.

O ništa, ništa se on ne plaši. O, onako malo, pade i druga noga.

— Oho, u ime Isusovo — govori — evo drugi čovjek.

A malo kašnje pade i glava. Ništa se ne plaši. On i ope(t) dalje radi, radi i pogledaje to. A onda najedanput stvori se cilo tijelo, napravi se čovik prida nje. A kad je vidija čovik da on ima trojicu i propeće, pa ga gljeda pa govori:

— Reka si da ćeš dati dušu! A to si donija i sobun druge stvari — govori — od česa se ja plašin i — pobigne i ostavi mu kuću. — Eto ti je, neka ti je — govori — na dar kad si pametniji od mene. Ja san — govori — vrag, a ti si gori nego san ja. Ja san vrag, meni si dušu obeća — govori. — A ti si dva puta gori od mene.

I ostane za njega palac.

2. SIROMAH PRODAO VRAGU DUŠU

E drugi jedan je opet ovako, šeće jadan siromah, šeće, šeće zamišljen i dojde prda nje jedan čovik, govori:

LJILJANA MARKS

— Šta ti je, prijatelju?

— A ni mi je ništa — govori — nego eto tako, mislin se kako ću priživiti, neman — govori — ništa, neman ni Bože tebe.

— A čuješ — govori — da ti postaneš bogat — govori — a šta bi to, čim bi ti sa(d) to platija i kupija? — govori.

— Ha — govori — čim bi kupija? Ne mogu se oženiti, ne mogu se ništa, siromašan san, pa — govori — nemam ni Bože tebe, pa kâ će za me divojka pojti kad niman ništa?

A govori:

— Nemaš ništa, je li; a oćeš li ti — govori — postati bogat, a da mi daš tvoju dušu?

— A pa niman ništa — govori — nego dušu.

— Dobro je — govori. — Do jutra ćeš imati veliku kuću i daću ti jednu šibicu — govori — zlatnu i di ti š njon udreš, sve će ti se svega istvoriti. Ali — govori — moraš mi dati dušu. Ja ću je dojti oko dva sata po ponoću uzesti.

— Ma kako ćeš mi — govori — moju dušu uzesti?

— Lipo, ja znan kako ću je uzesti!

A on doša po njega. — A ovde me čekaj — govori — ti ćeš meni samo tvoju dobru dušu dati.

A on to jadan nije svatija.

Govori:

— Kad si mi obećao tvoju dobru dušu, moraš mi je dati. Samo me ovde lipo čekaj u dva sata po ponoću, ovde ćeš se ti — govori — ja ću tebi — govori — svega nadariti.

E on jadan čeka, čeka, kad on, eto ti dojde brod po njega.

— Ajde — govori — ukrcaj se u ovi bro(d) i vamo ćeš — govori — na drugi kraj se iskrcati, ima(t) ćeš svega, svega ćeš imat što zaželiš.

A on njega dovea z brodun na sr(ed) mora. Ka(d) došli na more, otvori se velika jama. A onda ga vodi ozdoli skale i vodi ga doli u jamu.

— Ajme — govori — di me ovo vodiš?

— Ha vodin te — govori — jer si reka da ćeš mi dati dušu, ja ću tebe nadariti svega, ja iman ovde svega.

Kad on doli njega dovea, to dole svake duše kršćanske šta je on porobija, što on odnija; sve tako obećava blago, pa ih doveja doli u jamu o(d) pakla. Kad onda je on doša doli, a jena stara nosi latepanke na nozi i nosi na škini brime drva. A on, jadan, se uplašija pa govori:

— A što ti — govori — stara, što ti tote...?

— A sinko moj, ko je tebe — govori — ovde doveja?

A on je pozna, govori:

— A ti si moja teta — govori.

— Ajme, sinko moj — govori — ko te je doveja? Ko te je doveja ovdi?

A tako, tako, priča, govori:

— Jedan čovik reka da će me svin nadariti — govori — da mu neka prodan dušu.

— Ajme, to je mene — govori — jednu privarilo, i ja san mu dala dušu i evo sada — govori — na meni gonu drva i svašta — govori. — Sve radu, Bože sačuvaj ke muke trpin. Di si doša, sinko moj!

Onda dojde ti komu je obeća dušu.

— Ajde — govori — ti si mi dušu obeća — govori — nadari(t) ću te svega, ali — govori — mora da radiš sve što ti ja zapovidin.

A onda ona njemu kazala, stara teta, na jenomu kako ormaru lipu golubicu. A to je kraljevu ćer zarobija. Isto prodala mu dušu, pa je odnija i pretvorija u ticu, vrag.

A govori:

— Vidi — govori — kad mu ideš reći, kad te bude dušu pitati, a ti se stani zlamenjivati — govori — i ispr(ed) njega vazda se samo prikršćivaj, samo se krsti, samo se krsti i reci mu da mu nećeš dati dušu dok ti onu golubicu ne dade pa je spasi jadnu, ono ti je kraljeva ći — govori. — Moreš se — govori — oženti š njon.

A onda dojde on, govori:

— Ala, sa(d) mi — govori — daj dušu!

Govori:

— Da(t) ću ti dušu, ali — govori — moraš mi dat onu golubicu.

E govori:

— Ne mogu ti nju nikako dati.

— Moraš mi je dati — govori. — Ako mi ne daš nju, ne dan ti ni dušu.

Onda on sta se prekršćivati, vazda se zlamenjivati prama njemu, a on ćapa golubicu i — Eto ti je! Eto ti je! — govori. — Eto ti je — govori — samo me pušti da izajdin vanka gore.

A ono izašao vrag gore, a on biž za njin s golubicun. Kad on doša gori, suho suhamento, nigdi mora, nigdi ništa. Biš ća š njun! Ka izaša vanka mora, stvori se lipa divojka. Ka se stvorila divojka, ona njega gleda ki ju je spasija, govori:

— A kako si ti — govori — ovde, kako s ti mene ispasija?

On njoj priča kako je.

— A tako je — govori — meni, naša me je — govori — u šetnji i s drugaricama mojima. I tako me je — govori — vidija lipu, zgodnu i da, da neka — govori — mu prodan dušu. Ja san rekla da nemam mu ništa kod sebe dati, nego dobru dušu — kaže. — E sad kad je tako, kad si me — kaže — ispasija, ajmo doma ko(d) mojega oca.

A onda došli kod oca, oni plaču, kukaju za njun, uvik kukaju za njun di je. Nisu je nikad mogli najti. Kad on nju doveja, radosti, veselja, sviranja, sva zvona zazvonili, sve veselje po cilomu gradu.

A govori:

— Evo, ovi me je — govori — mladić ispasija.

E oni onda da ki je, okle je, čigova roda, plemena.

Kaže:

— Ja san siromah, mladić san siromah — govori — i tako nisan ima ništa, šeta san u misli i on mi je — govori — jedan preda me došao — govori — u velikomu šeširu da će me nagraditi blaga, da mu dan dušu moju. Ja san mu dušu obeća i eto tako — govori — došao san u jenu jamu i nju san vidiya i nju san tražija, tu golubicu — govori. — Kad san doša gori, stvorila se divojka.

E onda ga oženili š njun, onda ga oma preobukli, nadarili ga svega i š njun ga oženili. I sretan i zadovoljan bija, i kraljev zet posta.

3. PRODAO VRAGU ŠENICU

Čovik ima brod, trabakuja i pun trabakuja ima materijala, šenice, nakrca je pun brod šenice, ali ni ima komu prodati. Traži komu će je prodati. I više stoji ta šenica kraj rive na moru, ne zna di će š njun, ni kud će, niko ne grede.

— Evo — govori — ma da vrag dojde — govori — njemu bi je proda.

Kad stvori se čovik u klobuku, kadena na prsima, fini gospodin. Govori:

— Šta — govori — šta — govori — čoveče čekaš?

— Ma čekan — govori — iman karag pšenice — govori — ne znam kemu ću je prodati.

A, govori, a to je (to sliči tu tomu istom ča s(i) ti pričala, ovo sliči tomu, ovo je u lesjama bilo svetoga Nikole) — e govori:

— Ajde! Vodi je — govori — di ti ja zapovidin.

I un vodi njega na sr(ed) mora. I kad je, došli su na sr mora, onda se otvorilo, velika se jama otvorila, govori:

— Siplji šenicu tote! I govori: — Jedan od vas neka dojde po naval.

I onda ki će, ki će, kapetan neće, drugi mornari neće, nego maloga jadnoga, ki je, da je bija najmanji na brodu. Mladićaci njega šalju. Kad je došao mali doli, to nahodi tu ženu ča brime nosi, te opanke (viđ, ti si povidala na jedan način, a ovo je na drugi način, san ja čula).

E i onda to da mu je bila teta, i da ga je zaušila da ča je doli doša, ki ga je posla. Onda on priča njoj kako je.

Govori:

— Hodi — govori — sad će te dovesti na tri arpe blaga: srebra, nite i zlata, pa će te pitati ča očeš za kapetanu dat za šenicu. A ti — govori — reci: Neću to, neću to, nego onu golubicu ča je na tavolinu. Ha, neće ti je titi dati — govori — na prvu ruku, ali — govori — kad ti je dade, odnesi je. To ga je teta naučila. — I to ti je — govori — kraljeva či, nju je mati prodala vragu.

I to je un tako učinja i odveja, ali utopija ga kapitan. Kapitan mu je zavirija u škrinjicu, u škrinjici je on nju drža sakritu, a kapitan je zavirija i utopija ga. I kad ga je utopija, onda ga je sveti Mikula spasija.

Ja san čula u crkvi svetoga Mikule u lesijama, kad ono pričaju lesije ča se je desilo u životu.

E i onda su uhitili svake ribe, i onda donili prodat, a kapitan se pri(d)stavlja i s tun golubicun pri(d)stavlja se kralju da ju je on spasija. A ona je uvik govorila da nije to od nje dečko, da je drugi dečko od nje. A dečka utopija u more, srića i Bog za svetoga Mikulu da ga je spasija. E onda donili ribu pod sami prozor kraljev. Spremaju se za pirovanje, a svega imaju. Pirovat, a ribe fali! A ribe po izbor. I onda ona iz prozora vidi dečka di prodaje ribu i govori ocu svomu:

— Eno — govori — ono je moj dečko, on je mene spasija!

I onda ovoga zatvorili u zatvor, kapetana, a dečka — i oženili se, oženili se. Eto.

4. POP OD ROVINJA I VRAG

Jena je bila divojka i više ostarila i više joj dosadno bilo. Govori:

— Ma ja bi se udala — govori — da dojde đavo.

I dojde čovik u klobuku, lipo obučin i š njin se sprijatelj. Govori:

— Bi li se ti udala, ti si zgodna djevojka — govori — ja iman simpatiju za tebe.

Ona govori: — Bi se udala — i udade se za nje.

A sad kad se udala, on je ima veliku palaču, ti za koga se udala, ali po noći nije nikad leža kod nje, no samo štrapete činja: prozore otvora, zatvora, hodija vani, vamo, namo po kući, nikad nije miran bija, niti je nikad u kretu bija š njon.

A otac joj je pop bija, brat, da rečin.

Onda ona jednoga dana pojde kod brata, govori:

— Joj, brate moj — govori — ja san se udala — govori — ono nije nikakvi dečko. Ja ne znan šta je ono.

A govori joj brat: — Kako?

— Pa — govori — lipo, samo po noći štrapete čini: po kući otvora prozore, zatvora — govori — i nema ovo gori kako drugi dečki. Un ništa nima no rep. I malo me s ti(n) pogladi po drobu — govori — i više ja ne znan za nje ništa.

(Na ovo se smiju svi koji su slušali priču, a jedna žena dobacuje: — Ti majku Božju!)

A govori brat, govori: — Dobro! Dovedi ti njega kod mene — govori — i reci mu da imaš brata, da ima brat rođendan i da ćeš biti s manun skupa na rođendanu.

I dojdu. Ali on je parićao štolu i on je parića bocu jenu što će ga strpati u svojoj kancelariji, pop. I govori mu kad su se ručili sve, onda ga pop vodi po svojoj kući da mu pokaže sve šta ima. I dovede ga u svoju kancelariju. Govori:

— Evo ovde da vidiš knjige, da ti pokažen.

E kad je doša unutra, onda zatvorija vrata, po ključ i govori njemu, stavi-ja štolu na ruku i govori:

— Sad, pod strah Božji, mora da se uvučeš u ovu bocu.

A on njemu govori:

— Kako ću se uvući — govori — kad san veliki?

— Moraš se smanjiti, moraš u ovu bocu, po prstu Božjen.

E i on oće, neće; oće, neće — e mora se je smanjiti i uvući se u bocu tu. Uvuka se lipo u bocu i dobro ga sveže pop i zamota ga i sveza ga je i gotovo je.

A to je bija pop o(d) Rovinja. I onda idu, dade ga pop, šeta po moru i trefi mu se vako jedan mornar, govori:

— Čuj — govori — bi li ti meni ovu bocu utopija u more — govori mornaru.

A on govori: — Zašto ne — govori.

Dade mu manču. — Evo ti — govori — šta za uslugu tvoju — govori — i ovu bocu utopi na sr(ed) oceana. Kad ide brod po moru, jelte, po oceanu, baci u ocean.

E kad je on bacija — a brod je bija, nisu brodovi bili kako sada, parobrodi, nego brodovi ovi, bracere i ovi, kako ću reći, trabakuli, ovi brod na jidra — i onda kad je bilo, učini bonaca, ne more brod naprid. Tamo je on utopija bocu, ali govori in kapetan, govori:

— Znae ča je — govori — uzmite čamac — govori — pa ajte malo lovite kraj otoka dok učini malo vitra. Ne moremo — govori — šta ćemo, evo kad je brod na jidra, nije brod na, na, na pogon.

Unda se oni iskricali i malomu san dojde. U jenoj uvalici mali zaspe tote. I to je tako vrag tija. I mali zaspe — oni ča je bocu utopija — i mali zaspe, nema ga. Kapetan traži di je mali, di je mali, tražu ga mornari, ne moru ga najti. A mali nigdi ispo(d) nike grote zasp. I kad je bilo, brod parti ča bež njega. A on osta speći tote.

Kad je bilo — pokle su oni išli ča, učinija njima vitar, pogodni vitar, oni za čas išli ča na jidra — jer kad je vjetar, onda lađa putuje. A on jadan tote spava. Kad najedanput ga probudi, zove ga:

— Mali — govori — o, mali!

A on gleda okolo sebe di je, di se nalazi na otoku.

— Šta je? — govori.

A govori: — Ja san! Dojdi — govori — i uzmi ovu bocu šta si, što si je — govori — utopija — govori. — Uzmi je — govori — i razbij me. Spasit ću sebe i tebe. Inače si — govori — propa.

A on gljeda onu bocu, istu ča ju je on utopija, i zove čovik iznutar.

Govori: — Ki je đavo — govori — u boci?

A on uhvati bocu i — nema. — Ovo je boca ona — govori — što san je ja utopija.

I on š njun smiri u okrug, izajde iz nje čovik. Govori:

— Sa(d) si — govori — spasin. Stani na moja pleća, preletićemo.

— Di ćeš? — govori.

— Ajmo — govori — u grad di je kralj. I ja ću se uvući u kraljevu ćer, a ti se pojavi; neće niko to moći spasiti ni izličiti, jedini ti. Ti se javi — govori — kao da si ti doktor. I ti — govori — ćeš dobiti silne pare za spasiti ju.

A ono (u) njoj đava bleji, laje, čini svašta, ka vrag pakleni. I onda to u kući kraljevoj neugodno, onda tražu doktora, ne more nijedan doktor pomoći, nego se on javi, ovi šta je utopija bocu i vraga u njoj. Govori:

— Ja san — govori — koji ću to spasiti.

Govori car: — Dobro, samo spasi — govori — ja ću te nagraditi i dati — govori — koliko god budeš pita.

Onda on govori: — Dobro je.

Dade njemu kralj veliku mandulu i oni poslin skupa to pojili, popili, onda izaša vrag iz nje i bili skupa oni dva.

I tako jedanput, tako i drugi put desilo se i sve pojili oni dva skupa ča je da kralj. Prvoj se ćeri uvuka u drob, i poslin se uvuka drugoj. Ali tretoj, tretoj će se uvući u drob, ali neće — svadili se, vrag se svadija i un, svadili se, više nema, svadili se. E onda kako će tretoj? Kako će izličiti tretu, neće on, ne zna kako će.

— Nećeš — govori — više, neću te slušati — govori — neću više izajti — govori — i sad ti ćeš svršiti u tamnici.

A on se jadan misli, misli, misli po cile noći, po cile dane misli kako će on.

Govori: — Ma sad ča ću ja učiniti? — govori. — A sad... palo mi je na pamet nešto!

Reče kralju neka sve kaluni pucaju, neka sva zvana zvonu, neka svi mitraljezi, sve puške, neka sve puca po gradu. A on će, govori, biti kurajon, on će pitati šta je ono. Čuti će on šta je, a ja ću mu reći: Eto ti gre pop o(d) Rovinja da te u butilju strpa.

Tako je i bilo.

I onda ono zvonu zvana, pucaju, sve to veselje u gradu, a on stoji kraj nje, a on vazda njega pita:

— Šta je ono? A šta je ono?

— Eno ti — govori — pucaju ti, dolazi ti pop o(d) Rovinja, govori da će te vrć u butilju.

Kad vrag čuja, biži ća, više se nikad nije pojavija ni u kraljevoj palači ni ko(d) ćeri, ko zna di je k vragu otišao u svoje prestolje, u svoju jamu.

5. DVIJE SESTRE

Bila jedna žena i muž siromašni, i jedan hodija u drva i, grmilo, sivalo i ubilo ga jasnoga u gori. I ostala žena jasnna sirota. A imala dvi lipe ćere ko dvi lutke. E mućila se jasnna dan i noć dok ih je uzdigla. I kad ih je uzdigla, onda se udale. Jedna se u dobro udala, imala dućan, imala pekaru svoju. A jedna jasnna udala se za dobroga ćovika, ali se u kratko vrime razbolija. E sad, šta će? Ona ne moće nikud, nikamo, mlada — tamo u nekomu selu to bilo, blizu nekoga grada, šta ja znan, pokojna baba bi pričala; ono nisu znale stare gradove i sela kako sada mi to sve znamo. Kad smo se mi ono igrali, pa samo bimo rekli: — Znan Zadar, znan Zagreb — a ništa nismo u stvari one gradove znali što sada sve znamo i ćujemo. Tako i one stare, još i gore od nas su znale. E a ona bi pričala: — Bilo u nekomu selu, bilo u nekomu gradu — a kad nije ni ona znala ni koji grad, nego kako je od drugoga ćula i ona.

I ove se jasnne udale, a sad udala se jena u dobro jer su toliko strašno lipe bile. I ova se udala. Imala je dućan, imala je pekaru. Sad šta će ova druga jasnna sirota? E, a sestra je zvala da se zapošli kod nje. Ali samo zalogaj što bi pojila, dala bi jon. A dicit ništa doma da odnese, nego bi jasnna, misila je kruh, misila bi po dvi tri kopanje kruha i samo ruke ća b(i) oprala, ono bi dicit zapurila u lonćiću i skuhala in kašu, to bi ih prehranila i s tin.

A uvik molila:

— E Boće moj, e Gospe moja, daj mi da živin, Gospe moja, daj mi — kaće. Imala je troje dice. — Daj mi, Gospe moja, da prihranin kakogo(d) moju dicit!

A nije bilo tvornice, nije bilo nikakovih prvo nameštenikov, nije bilo nigde vako da će se zaposliti, nije bilo nikakve, ovako, kako b(i) rekla, u tomu selu ni dućana, ni pošte, ni nijedne stvari da bi moglo ćeljade se negde zaposliti, priživiti ono. Prije bilo sve drukćije, siromašno.

He moli uvik:

— Gospe moja, daj da, da, da oklego(d) prihranin moju dicit, Gospe moja, daj mi.

A ova sestra, pogana, ne da ništa no samo šta pojide zalogaj. I jednoga dana ona kaće:

— Sestro, ja ti više raditi neću.

— Šta reći — kaće — da nećeš više raditi?

— Ha ne mogu. Ti mi ne daš ništa, dicit jasnna me ćekaju gladni, a ti meni ništa ne daš nego ono što ruke operin da zapurin kaće. Ne meru meni tako dicit jasnna živiti. Ja moran da se kakogo(d) okrenin na drugu stranu.

E ide ona jedan dan, uzme vrećicu i ide u goru da će, jasnna, nabrati smrićak pa da će njin nakuhati. E, ona ide puton, sve:

— Gospe moja, Gospe moja, daj mi da mi živu moja dicit! Gospe moja, daj da ih kakogo(d) prihranim.

E kad ona ide, ide i tako se moli Gospi, kad najedanput ispo nekoga stabla sidi žena jedna. Ona prolazi, pa govori:

— Faljen Isus!

— Vazda budi — kaže. — A di ti — kaže — ženo ideš? — pita nju ova žena šta sidi.

— Ha iden — kaže pu(t) nevolje. Iden — kaže — da naberin dici smričak, pa da i(h) nakuhan, da ih prihranin.

— A kako? — govori. — Što nemaš ništa?

— A neman ništa.

— A nemaš muža koji ti je radin?

— Muž mi je — kaže — umra rano. Ostala san sirota su troje dice, evo neman, jadna, nigdi ništa.

— Baš ništa?

— Baš ništa — govori.

— Do sada — govori — di si bila?

— Do sad san radila kod sestree.

— Pa kako te tvoja sestra plaćala? — kaže.

— Meni moja sestra nije ništa plaćala, samo što bi ja pojila. A ruke od tista bi oprala, to bi dici u lončiću zakuhala i to bi tako dica moja popili, eto to in je bila hrana. (Majko moja — komentira Ljubica Miškov.) — A daj mi — kaže — meni vrićicu da ti ja pojdin nabрати smričaka, ja ću ti tako brzo ubрати i bi(t) ćeš zadovoljna.

— He — govori — fala Bogu i Majci mojoj Božjoj, ako budin toliko sretna da mi nabereš, moja ženo. Molit ću ti Boga za zdravlje.

Ona njoj govori:

— Ne triba da ti meni moliš Boga za zdravlje, ja san — govori — Majka Božija, ja ću tebi providiti i dati.

— E — govori — Gospe moja, providi mi.

I ona pojde, uzme vriću i nabere joj smričak. Kad joj nabrala, svezala je, kaže:

— Ne otvaraj dok ne dođeš doma ko(d) svoje dice. I skupi svu dicu oko sebe. Ali ajde u svoje sestree, neka ti pojde jeno tvoje dite pitati jedan oni pot šta je brašno mirila, pa ćeš na nje izmiriti koliko san ti ih nabrala.

I kad je došla doma, pokupila oko sebe dicu. Sad kaže starijoj ćere:

— Ajde — kaže — uzmi u tete, oni nje pot šta mirimo brašno, neka dade da ću izmiriti smričke.

Ide mala i donese.

E ona išla i izmirila. Kad išla mirit, otvorila vriću — sve zlatni cekini unu-tri. Začudila se ona i dica, izmirila i ope svezala vriću, ali potrefi jedan zirak i u zirku jedan ostane. I ona to nije opazila i dade malo j neka odnese teti pot naza(d).

Ka(d) donila ona teti pot, teta vidi, sjalo se, eh vidi zlatni dukat unu-tri ima.

LJILJANA MARKS

Vidiš, govori da je moja sestra siromašna, da ona nema, ona mene krela i ona mirila dukate na ovi pot, a!

I ide ona ko sestree.

— E — govori — sestree!

— Evo me — govori.

— A ti si mene varala da si ti siromašna, da ti nimaš ništa, ti si dukate na moj pot mirila.

— Kako znaš? — govori.

— A znan, kad san ga našla! Evo ga, kad san ga našla ja u momu potu, između ovoga — govori — zirka što je malo rasparan; ovde san našla jedan dukat.

A govori ona sama sobon govori: — To je valda Gospe tako tila da ga ona najde.

— E — govori — sestree, nauči mene pa da ja tako pojden.

E onda ona govori:

— Znaš, sestree, ja san pošla — govori — da ću ubrati smričak i trefila san jednu ženu i uzela mi je vriću i napunila mi je i rekla mi je da ne otvaran do doma, da neka skupin dicu oko sebe, da uzmen u tebe pot i da neka lipo izmirin.

— A — govori — bi li mene, sestree, tako srića poslužila?

— A govori — ajde pokušaj. Pa ako ti posluži srića, dobro posluži — kaže — ako ne, šta ti ja mogu.

I ide ona u goru. Ide, ide. Ka(d) je došla na po puta, najde ona jenu ženu po(d) stablon di sidi. I reče, ona je naučila da neka reče faljen Isus.

Ona govori: — Faljen Isus!

— Vazda budi — govori. — Di, ženo, ideš?

— A idin brati — govori — malo smričak za dicu — govori — da ih prihranin.

— A — govori — nemaš ništa? — govori.

— Neman ništa — govori. Mislila je da će dukatov napuniti. — Neman — govori — ništa, no, Bože, tebe.

— Daj mi — govori — vriću da ti ja naberin.

Uzme joj vriću. Kad je nabrala, svezala je. — Ajde — govori sa(d) skupi svu dicu — govori — kod sebe pa izmiri, ali — govori — ne otvaraj prije nego dođeš kući i dicu iskupiš oko sebe.

E kad ona došla doma, radosna, ona misli da će dukate brojiti. Kad ona odrišila vriću, skupila dicu, a ono sve zmiije iznutar poskakale po njoj, po dicit, po — šta je ono bila propasna, što nije dala sestree. Izjaukala se, pozvali i susede, svi došli da će u pomoć, sve se zmiije porazmizle, posakrivale. E onda se sitila, govori:

— E, Bože, što san ja radila, mojoj sestri nisan dala, e sad me je — govori — Gospe kaznila. Sad vidin — govori — šta je sve na stvari, da ko misli prevariti drugoga, da prevari sam sebe.

I tako ti je to ostalo. Ta priča je svršila.

6. SVETI MIKULA BACIJA NOVAC U KUĆU

Tri ćere i mat. Da su tri ćere bile, sve tri sirote. Umra in je otac i ostale sve sirote. I kad je bilo, došle su više velike cure i imale se udat, jedna se imala udat. A neće in niko uzme. Ka(d) (j)e sirotinja, nima ništa. A znate kako je prije bilo na nadnici, nisu bile kako danas nadnice.

I niko, i niko i počelo se govorit da će je neko uzesti. A kako će je uzesti, kad je sirotinja. Kad jednu noć, ništo palo kros prozor u kuću. Ništo palo. Šta je palo, šta je palo — kad se oni digli ujutro, a oni našli kesu novca u kući. Otklen in kesa novca u kući? A oni svi veseli. A da in mati govori:

— Dica moja, tko zna čigovo je to, je l' to možda kiko(d) raj i nas za skušati da nismo mi to krele, more poslin . . .

I one to toliko vrimena ne tile, ne tile dirati, hoće li se ko najti, hoće li ko govoriti čigovi su novci. Niko, niko, niko. E onda ona — Fala Bogu — govori.

A da je bila crkva svetoga Mikule. Išli u crkvu zafaliti svetomu Mikuli — ki nan je — govori — bacija novac u kuću.

I kad je bilo, kupila ona dotu i udala se za toga čovika.

Ka(d) je bilo došla druga ćer za udati se, onda i opet palo noćun u kuću. I opet kesa u kući. Ka(d) je ono bilo, i ope se udala druga ćer i donila dobru dotu.

Govori, otklen oni sirotinja, govori, a dobru dotu donila?

I kad je bilo, treta ćer, jedna ostala ko(d) matere. I sad ki će ju vazest? A, govori, našo se jedan siromah, govori:

— Pa — sirotinja ko sirotinja i — govori — pa ćemo preživiti. Iz dana u dan — govori — ćemo preživit.

I kad je bilo, ka se ona imala venčati, i ope pala kesa na pod. I treta kesa. Ki? Sveti Mikula je bacija kese i sve tri ćere jon usrećija i uda i postale dobre žene i odgojili dobru dicu. I zafalili svetomu Mikuli ki ih je nadarija na dar.

7. PROROČANSTVO

Čitala san baš knjigu jednu da su prošle dvi žene u grad popodne nešto kupiti. I unda kad su one se vraćale, dokle su ono obavili posa(l), i kad su se one vraćale, i bilo je više škuro, noć. Nije bilo svitlo kako danas. I one čuju u kući jednoj, vako kraj kuć su prolazile, i one čuju jedan govor, žamor, svit se komeša i sve.

Onda da jedna govori:

— Rodija se muški! Rodija se muški! Veselo!... Rodija se čovik!

A onda one stale ispo prozora i to slušaju. Pa ka(d) su išli napri, da jedna govori:

— A veselu se — govori — da se — ona pogledala vako u nebo — veselu se da se rodija čovik, a ne znaju šta ga čeka — govori. — Neće preživit sedan godin. Ako in preživi sedan godin, ali — govori — neće četrnajst.

E onda je čula jedna njihova od kuće, koja je bila blizu, biće.

— E — govori — znate — sutradan in je rekla — znate — govori — prošle su dvi žene kraj kuće i jedna je rekla da se rodija čovik, a da se veselimo, a da ne znamo kakova mu je sudbina: da neće do sedan godin živit, da će se utopiti, da će svršiti u moru.

A bili su dobrostojnici, samo su njega imali. I kad je otac čuja, on odma nabavija ki će ga čuvati, kad je dite počelo hoditi. I da je ima bunar u dvoru, zatvorija bunar i čuvala ga ta žena i kad je pošla u školu, ona ga čuvala u školi, i ona ga u školi čuvala i sve.

I ništa. Preživija sedan godin. Preživija, sve veselo. Kad je bilo, bilo mu četrnaest godin, onda iša, otiša u više škole. Jer do dvanaest godin je bilo šest razredi škole, do dvanaest godišć, onda ga posla otac dalje študirat.

I kad mu je bilo četrnaest godin, onda se vratija ovako ka(d) su bile ferje kako sada, kad nima škole, vratija se. I doša jedan prijatelj. A to je bilo na Braču, na otoku Braču. I onda kad su se vratili, išli su na kupanje, išli su zajedno i jedan dan — ovi drugi je ima brod — govori:

— Kako bi bilo, Antune, da mi idemo — govori — s mojim brodon — govori — malo vanka?

A ovi da govori:

— Moran pitati tatu, ne mogu — govori — iti bez dozvole tatine.

I iša pitati tatu i onda govori tata:

— Možeš — govori — al nemojte daleko od obale — govori. — Da budete blizu!

I kad je bilo, oni išli kao dva nejaka. Četrnaest godin, šta je to. Išli. Ukrcali se u brod, bilo lipo vrime, bonaca. Počelo malo maneštrala, sve jače, sve jače, sve jače i njih vitar odnija vanka od obale. I kad je bilo, učinija veliki vitar i njih privrnija, i skočili ljudi, i skočili brodi — prije nisu bili ovi motori, nego na vesla. Ka(d) su oni došli tamo ovoga su našli jedva živoga i njega udavljenog.

I onda su rekli da mu je to proročanstvo šta mu je ona žena rekla kad se rodija.

8. ČETIRI PRAVDE

To su bili dva brata, jedan siromah. Kad su ostali bez oca, onda stariji je sve uzeo sebi, a mlađemu nije ništa tija dati. Uzeja je loze, uzeja smokve, masline, sve je sebi uzeja, a njemu jadnomu dâ malo, darova di sama smrika reste.

He i on pojde tamo njega služiti, brata; brat ti je, dobro bogat, a on mora da njemu pojde raditi ako će mu dati jisti. He onda on bi njega poslao po danu da ore. Dâ bi mu dva vola neka njemu po danu ore, a ako će on njemu dati vole za po noći, da u sebe po noći ore. E on bi mora po noći jadan u sebe orati.

Onda jenu noć ore, ore. E iza jenoga stabla zove ga:

— O prijatelju, prijatelju, oraču!

A on neće se ozvi(t). Jadan umoran, po danu bratu, po noći u sebe — Štufi san sebe više.

Ope zove:

— O, prijatelju, prijatelju, prijatelju Ante, oraču, ozvi se, ja te zovin, prijatelju!

On se ozva, govori:

— Šta je, ko me zove?

— Ja te zovin — govori — prijatelj Anta.

On ne zna ni (t)ko je ni šta je, samo on njega zove. Ne zna on za prijatelja, nego jadan ore.

Kaže: — Reci ti meni zašto oreš noćun?

— He, ja orin noćun, nemam vole, nego ovo su mi voli bratovi. U njega — kaže — radim po danu, u sebe po noći, pa se tako mučin.

— Zar ti ne bi — kaže — dâ jednoga dana pa da ti oreš po danu u sebe?

— E neće on tomu, hoće da ja njemu po danu radim, a sebi po noći.

— A dobro — kaže — bi li to volija da ti — govori — voli krepadu ili bratu dva oka ispadu?

A on kaže:

— Pa, brat mi je, meni ga je opet milo, ja bi volija — kaže — da dva vola krepaju.

Ka(d) u jedan čas krepali voli.

Hajde sad, kako će jadan: plače, huče, jauče. Doša ko(d) brata.

— Ajme, brate, što mi se desilo — kaže.

— Što ti se desilo? Šta ti se moglo desiti? Vidiš da si živ!

— Ha živ san ja — kaže — ali su mi voli krepali.

— Voli — govori — krepali? Ti ćeš ih biti tuka, ti si njih umorija pa su krepali.

— Ma nije — govori — brate! Oka mi moga — govori. — Doša je čovik iza stabla i zva me i pita me da bi li želija da ispadnu mi bratu oči ili da voli krepaju — govori. — Ja san reka da volin da krepaju voli.

— Nije to — kaže — tako i s tobom u zatvor ću. Sutra te odma vodim na sud — a onda su zatvor zvali bukagije. — Ala — govori — s tobom u bukagije, a ne mogu ja, ne verujem ja tebi — govori — da su voli tako mogli krepali.

Ajde vodi on njega jasnoga, vodi ga kroz goru u grad i sela, vodi ga. Kad su došli na pola puta, tamo gostionica. A on ti je ima novac. Iša u gostionu, a on jadan sidi na putu i čeko.

A onda, ova, oštarica, od oštarije gospodarica, ona došla, bila noseća i došla i gleda njega. A on jadan nabra po putu divljih krušak i seja i jide. A ona govori:

— Daj mi — govori — malo is torbe.

Ha on govori njoj:

— Daj ti meni malo čorbe, ja ću tebi dat is torbe!

A da ne može ona njemu dat, da je čorba skupa.

— E kad ti je čorba skupa — kaže — ne mogu ni ja tebi, ja san gladan, dati.

E onda ona šta joj nije on da, zaželila, i rodila mrtvo dite. Ajd ope njega teretu i tu da je kriv da je žena mrtvo dite rodila. I ope š njim u bukagije, druga pravda.

Ide on jadan, ide, napri(d) ide i opet š njiman. Idu napri(d). Najdu jednoga čovika, staroga magarca je naprtija, staroga; ima mu je krepali pa ga je naprtija, samo da se naplati, da mu neko mrtvoga kupi.

Idu, idu, a on njemu jadnomu govori:

— Ajde — govori — prijatelju, pomoz mi digniti magarca!

A magarac vas ono više, nesretan sve. A on pomoga njemu digniti magarca, a magarcu izgulija rep.

— Aj(d) ća — govori — upropastija si mi magarca — govori — sa(d) i s tobun gore na sudu u bukagije.

Aj(d), treća pravda jadnomu.

A di će, misli se, misli jadan: — Tri pravde, ka(d) dojdem doma, stavit će me u bukagiju, u zatvor tamo. Žena šta će, dica šta će.

A on nekako iša, zna neku veliku jamurinu.

— Ajme, sad neću ništa — govori — više, tri pravde su na meni, grin se bacit u jamurinu, u jamu.

Kad, on se bacija u jamu, pã, doli fratri igrali na karte, zadavija fratra. Aj(d) ća, četvrta pravda na njega!

— Moraš — govori — sad na sud, na sud — a on više jadan ne zna di će.

Kad došli na sud, govori sudac, govori:

— Prijatelju — govori — kako su ti volti krepali? Evo ovd i — govori — za tebe — govori — pravda ova?

Ha, eto, tako i tako — priča da ga je zvalo i krepalo. A onda se ozove sa strane fratar:

— Ja san tu bija, ja san svidok, je, krepali su mu — govori — volti, ja san vidija, ja san svidok.

Ajde prva pravda se rešila. Slobodan.

— E sad — govori — ovde glasi na tebe druga pravda. A ovde — govori — žena rodila mrtvo dite, da joj nisi tija dati krušak?

— A ja san tražija čorbe, ja san — govori — gladan bija, ona nije tila dat.

Onda se opet oziva fratar, govori: — Ja san tu bija, ja san — govori — svidok. Je, ona njemu nije tila dati — govori — on je — govori — crka od glada, a nije mu tila dati.

— E onda ništa — govori sudac. — Nis' ti dala njemu ni on tebi, onda ništa, gotovo je.

Ništa i ta pravda i opet.

— Ali — govori — kako sad treća pravda i opet — govori — kako si margarcu izgulija rep?

— Ha — govori — zva me da mu pomognem, a ja san — govori — čoviku doša u susret, iša san pomoći, a rep mu je pa i šta san ja kriv? Ča ja znan!

Onda ope(t) se fratar odzivilje. Govori:

— Istina je, on je stavija staroga magarca i ja san ga — govori — vidija i mene je zva pa nisan tija pomoći, stavija je — govori — skoro ča nije krepan bija, a on je gori podignija i izgulija mu je rep i ništa.

Aj(d) i treća pravda išla. Slobodno je, on to ništa nema kazne.

— E sad — govori — glasi četvrta pravda na tebe kako — govori — si zadavija fratra.

— A ja san — govori — o(d) teške moje nevolje — govori — tri pravde na meni — govori — di ću više, ne znan kud ću, ja san se iša jadan bacit u jamu da me nestane, a — govori — da su doli igrali fratri na karte pa da san jednoga fratra zadavija.

A onda se fratar sa strane ozove:

— Istina je — kaže — onda si pa na me, evo me, ja san još živ!

E onda sve pravde dobija, ništa mu nije bilo. Spasija se.

9. LUDA ŽENA

Muž i žena. E. On njoj naredija ujutro, on iša na posa, a njoj naredija, kaže:

— Ženo, danas iskuhaj kupusa. I u svaku — kaže — glavicu kupusa stavi jedan komad slanine.

A ona išla u vrta. Okinila prije slaninu, onda je isikla i išla u vrta(l). I kako je svaki bus išla kupusa okiniti, nako na nj je vezala komad prasetine. E. A doša pas, a stavila doma vino točiti. I vino se toči, ona vidi di pas jide prasetinu na kupusu, biži stirati pasa, a vino se toči po konobi. I kad došla u konobu, ona vidi di je lokva. A ona imala vriću brašna i brzo usula u lokvu, da muž ne najde lokvu, nego usula vriću brašna da upije ono vino.

Onda kad doša muž, kaže:

— Šta je ovo, ženo? Šta je ovo — kaže — mokro?

— Ajme — kaže — ajme brajine moj — kaže — vino mi je išlo po konobi pa san imala onu vriću brašna pa san ga usula — opet mu povidala — usula san ga u lokvu da ne vičeš na me.

— Ha, sad, ženo, si me upropastila. Sa(d) nimamo brašna, nimamo vina, sve.

— A ja san, kako si mi reka, išla obisit us kupus — govori — prasetinu, a ono doša pas, izija.

A on njoj govori:

— Budalo, jesan ti reka da neka kad staviš kuhati koliko glavac kupusa, toliko da parčeti staviš te prasetine.

— A ja nisan — kaže — tako učinila.

— E pa sad nan ne fali — kaže — iti prositi. Ajmo, ajmo — kaže — da prosimo po svitu jer sa(d) nemamo ništa, sve si me upropastila — kaže. — Ajde, potegni vrata za sobun!

A ona nije potegla vrata zatvoriti za sobon, nego ih je izvukla i vuče za sobun u goru. E ona nije njega, nije, bila je malo šašava, ni ga razumila ništa, jer sve je naopako učinila. E kad ona poteže vrata, da došli su ka(o) po(d) jenu veliku jelu, a sad, kaže, ovde će proći danas svati, on njoj govori:

— Biće svadba velika iz drugoga sela u selo i sad će ovde, ovde će boraviti ispo(d) jele, ovde će ručati. Sa(d) se propnimo na jelu.

— A — kaže — kako ću vrata?

— A vrata — kaže — treba digniti na jelu.

I digli vrata na jelu.

Došli svati, pivaju, svirukaju, idu, sve što ono najbolje znaju svirke i popivke. Ona njemu govori:

— Ajme, brajine — kaže — činiću vodu.

Kaže: — Ala, niz jelu!

A ona vodu čini niz jelu. Kako se cidi voda, a kažu svati:

— O — kaže — što jela rosu pušta!

Kad ono kasnije kaže:

— E, evo, brajine — kaže — evo ja bi vršila nuždu.

A on kaže:

— Niz jelu! Niz jelu! — šapori on njoj. — Niz jelu!

A ono kako ona vršila, nako ono pada dole, a oni kažu:

— U, u što tičice, tičice — govori — sipaju! Što tičice sipaju sa jele!

A kad ono kasnije kaže:

— Ajme, brajine, teška su mi vrata!

— Niz jelu! Niz jelu!

A ona bacila vrata niz jelu, a vrata o(d) grane do grane: tum, tum, trum, trum, tum. Svati se uplašili, biž! Uхватili divojku, konje, sve, pa biž! Pa sve

ostavili blago, rastrli, ispo(d) jele ostavili hranu, ostavili sve pa biž ća, proz goru pobigli.

A oni se dva skinili, kupu, kupu, nosu, vuču. E sa(d) su daleko išli, a jedan ima kuraja, kaže:

— Gren ja viditi ko je to, šta je to bilo, kako smo mi to sve ostavili.

A on se vratija, kaže:

— E, e, što vi radite, to je naše!

— Dojdi ovamo! Dojdi ovamo da ti kažemo.

A on doša bliže.

Kaže:

— Pruži jezik, pa ćemo ti sve ispričati.

A on izvadija jezik, a on njemu nožun preko jezika, okinija mu po jezika.

A on biži jadan za svatima:

-- ljljljlj, ljljlj, ljlj... (Kazivačica oponaša čovjeka bez jezika).

Sa(d) svi se svati ope(t) gore uplašili da ne bi i njima onako bilo i pobigli svi svati. No, sad njima ostalo blago, pokupili sve i išli kući. Bilo novac, bilo svega, sve pokupili i ostavili ono što je bilo najgore i svati više ne vratili se, ne došli i eto, tako je.

10. LIJENA ŽENA

Da je ima otac jedinoga sina — a ovo je živa istina, ovo nije lagarija — i govori:

— Vrime je da se oženiš.

A on govori:

— Oću — govori — oče, ali ja ću se ženiti di ja oću.

A govori njemu otac, govori:

— Zašto di ti očeš, a ne da ti mi namirimo — govori. — Mi znamo djevojke u selu pa ćeš lipo oženiti jednu koja je od dobre, od dobre kuće, koja je pristojna ženska — govori. — Mi poznamo djevojke.

A on govori:

— Dobro — govori — tata. Šta ja dovedem, biće vam po volji.

Neće on da udovolji ocu, kako tata hoće, nego ide u drugo selo i traži jenu djevojku koja nije baš toliko ni vridna, ni, ni — i kako ću van reći — ni, ni bogata, ženu sirotinju, jenu najgrđu djevojku, najsiromašniju.

E kad je on doša u dvorište pitati tatu za nju kakva je ona, govori:

— Čujte — govori — ja bi se ženija — govori — čuja san da vi imate — govori — jenu curu na udaju, da li biste vi meni nju poklonili?

A govori otac:

— Biži, sinko moj — govori — nju ćeš uzesti! A šta si se zavitova? A to ti je — govori — zločesto ko zvire. Ona svaki dan mene nalupa! — tata kaže.

A ona je bila bosa kad je on doša, bosa, sva rasteruhane kose, sve. A kad je ona vidla da je dečko doša prositi, onda se uredila, obula, ozad zalizala, začešljala se i dođe doli. I ona se njemu sviđi.

— Dobro — govori tati — dobro je — govori — tata! Ako je ona lupala vas, neće mene. Nauči ću je ja pameti.

I onda on njoj kaže:

— Jesi li — govori — spremna? Idi sa mnom na konja i vodin te kući. — To je takvi običaj bija.

I on nju vodi kući. Kadika je dovea kući, kaže joj:

— Znaš šta je: kako si ti živila kod tvoga tate — govori — kod moga se tate tako ne živi. Ovde se mora raditi. Koji bude radija — govori — on će isti, koji ne radi — govori — on neće isti.

Dobro je. Uvečer su legli. Sutra ujutro — ona je naučila tako kod kuće spavati do deset, do podne i ne raditi ništa. Ujutro — ne diže se ona. Jadna njegova majka se digla i radi, misli kruh, sprema ručak, a on je iša orat. Iša orati zemlju.

A kad je doša na ručak, pita majku:

— Majko — govori — di je neva?

— Sinko moj — govori — nisan ti je vidila.

— Šta još spava?

— Pa ne znan — govori.

— E — govori — ako spava, nema joj ručka. Nema tu, ki ne radi, nema ručat.

— Kad je bilo, išli su jesti, govori:

— Jedite, nikomu ništa ne ostavite!

I oni jedu, nikomu ništa. Kad je došla, vidi da nema ništa jest. Pita sekrvu:

— Šta nema ništa jesti?

— Čerce moja — govori — ovde kako koji zašluži, nako i jede.

Dobro je.

Sutradan evo je u dese(t) sati. Došla je, digla se u deset sati. Kad je došla, govori joj sekrva, govori:

— Čerce moja — govori — mogla si dojt i prije nego što si dosad spavala.

Ha ona govori:

— Ka(d) nisan naučila rano dizat.

— E — govori — kad nisi naučila dizati rano, ja ne znan — govori — kako će ti biti danas za ručak.

Kad je doša muž:

— Kad se je digla? Kad je došla? — govori.

— A došla je, biće bilo deset sati.

— E dobro — govori — nema cili ručak, nego polak ručka. Polak ručka.

Kad je bilo treći dan, evo neva se diže ujutro kao i sekrva. Diže se, mijesi, mete, čisti, radi. E onda je zaslužila cijeli ručak.

Kad je došla majka u posjete, do osan dana, a ona trči, trči pred majku i nosi metlu.

— Majko moja — govori — majko, evo ti metla, meti — govori — dvor čisti, radi, inače nećeš jest. Ovde ko ne radi, ne jede.

I ona uzela metlu i čisti dvor, mete, čisti. E zaslužila je stara ručak, ručala. Ali sutradan je stara ostala. A govori joj zet:

— Čuj, bako, ti ćeš — govori — poći s manom malo da mi pomožeš orati.

— Hoću — govori.

Ali kad su došli tamo, on diga s konja oni ular i stavi ga njoj oko vrata i govori:

— Stara — govori — lipo ori! Kušaj ti raditi! Ti nisi radila nikad u životu, niti si — govori — naučila ti tvoju ćerku. Da s(i) ti nju učila — govori — ona bi — govori — radila i vridna bila.

Kad stara ore, a on po njoj šibun. Izmrcvarila se ona, znate, nije to lako ni volu orati, a kamoli jednoj starici. Izmrcvarila se stara, nije više u posjete došla, nikad.

Kad je došla mužu, kaže, a ono joj sve nažuljalo oko vrata:

— Bježi — govori — ne hodi nikamo u posjete — govori. — Kakvi su ti to ljudi — govori — vidi šta mi je učinilo — govori — uže oko vrata. Svu me izmrcvarija orati.

— E, neka je — govori — neka. E, valaj mu! Ja mu dajem pravo. Vi ste se ulinile i ako ja šta rećin — govori — onda na mene napadete — govori — ti i ći. E, valaj mu, kao čovjeku!

I ovo je pričâ ovde ovaj pokojni Čeko, ovo je istina živa, ovo nije laž. E, pa tako i treba, bez rada nema ništa.

11. SINOVAČ PREVARIO STRICA

Da gredu proz polje, pa da šta koji ulovi, da neka donesu pa da ćeju u pećini jenoj ispeći. Onda, onda je iša striko na jenu stranu, a sinovač na drugu. Onda striko, nije ništa striko ulovija, striko je vidiija jednoga di vodi dva ovna. A govori striko, govori:

— Kako bi ja sa(d) ona dva ovna — govori — njemu odnija?

A on ima na nozi opanke nove. I on baci preda nje jedan opanak s noge. A on, ovi šta ovne vodi, vidi opanak, govori:

— Ma vidi — govori — ovoga lipoga opanka; šta će mi ka(d) je jedan! Da je bar još jedan!

I napri ide, ostavija ga na putu. A on štranputice ide, prati ga, e onda baci mu malo podalje opet drugi opanak na put. Sa(d) je on vidiija, on govori:

— Ma vidi — govori — namo mi je bija jedan, ovi sad drugi, moga san se lipo obuti — govori. I veže tote ovne za jeno stablo i vrati se po oni opanak. Dok se on vratija, a striko vazme ove ovne i pobježe ća. Drito u onu pećinu di su se dogovorili.

Onda dođe u pećinu i dere onoga ovna. Dere ga! Napalija vatru, sa(d) će ga peći, ono gladni.

A sinovac ništa nije donija. Onda ovan se brzo ispeka, a ovaj vrag, sinovac — striko peče ovna, a sinovac, vrag, tu uzea onu mišinu i komad štapine pa tuče po onoj mišini. E onda više:

— Nisan ja! Nisan ja — govori. — Eno ti striko gori u pećini!

Ka(d) striko čuja, biž proz druga vrata će is pećine. Uteka ća od straha, mislija da je doša gospodar od ovna.

E i onda se lipo sinovac najede pečenoga ovna, a striko pobježe ća, koji je ovna dovea.

12. ZLARINSKI POMORAC POLAGAO ISPIT

Jedan naš pomorac je bio u djetinjstvu, od obitelji pomoraca, i kad je došo u godine, mora je polagat ispit, kao što se i sad traži da bi mogo ići, da bi mogo sam upravljati brodon. Zato je treba ići u Trst, gdje se, polagali su se ispiti tamo.

I kad je došao na ispit, ispitivaju ga. Najprvi podatak kaže:

— Koji je najveći otok na Jadranu? — I ovako neke stvari sporedne.

Njemu se to tako učinilo nešto lagano, pa se začudio i govori:

— Pa zar me to pitate? Pitajte vi mene — kaže — u kojoj luci, za koju kolonu, po kojom vjetru ću stati s brodon.

A članovi komisije da su se pogledali, nasmiješili među sobon i da ga dalje nisu ispitivali, dali mu diplomu da je položio ispit.

13. KUŠO KUPIO KAPELIN

Bio kupio neki kapelin, klobuk jedan, je li. I došo u kafanu tamo, onda ovi trgovci posprdno, je li:

— Vidi, vidi ti, Kušo kupio, kupio kapelin (— Ja mislin da samo njima pripadaš — dobacuje mu žena), je kupio Kušo.

Pa onako posprdno jedan govori:

— Slušaj, Kušo — govori — kad ti okoti ovaj kapelin, donesi mi mladog jednoga.

Da mu se naruga.

A stari muči, muči i lijepo pođe kući, uzme nožice, pa onda ostrigo taj šešir i napravi jednoga maloga tačno po onoj formi. Pa mu ga donio. Donio tamo ovaj gospodi, ovim trgovcima. (— Joj, urnebes! — dodaje žena).

Kad su oni vidjeli to, to nastaje urnebes, razumiš me, to su počeli plaćati mu piće i ovo, ono.

14. NE MOGU JA TO, NE MOGU JA TO NAUČITI!

O tome popu ima mnogo priča, veliki šaljivdžija.

Jedanput ka(d) je on još u Šibeniku služio kao mlad, papa je poslao nekog misionera, biskupu ovdje, da bi naučio hrvatski, da može poslužiti kasnije. I biskup odredi ovoga don Jeru kao poznavaoca jezika jer je bio tamo iz Kninske krajine. Ali don Jeru dodijalo vući njega po gradu i drugo, a nije volio ovako mnogo da se zaposli. I onda je(d)noga dana šta je smislio: uvatio najteže riječi: hrčak, cvrčak, mačak i šta ja znan koje riječi i njemu dâ je sve to. A ovaj jadan najedamput čupa kose:

— Ne mogu ja to, ne mogu ja to naučiti!

Poše biskupu, govori:

— To je jezik čudan, ne mogu nikako.

I nije tjo nikako ostao nego . . .

15. BOLEST OD DEVET MISECI

A inače on je, bavio se i narodnim liječenjem, bio i nadržiljekar pa imo zato i komplikacija sa doktorima.

Jednoga dana mu dođe jedna seljakinja i ćerka pokrivenog, ovako, lica. Dođe njemu u ured.

— Šta je, šta ti je, šta se držiš, šta je tebi?

Ovako je govorio u basu.

A ona govori:

— Don Jere, sveti čoviče, ništa je boli, boli štumak. — Ćeri.

— Kako, kako, kako to boli? Ajd, ajd, nek se svuču tu, nek se svuču.

Stavi on uho na golo.

— Ho, ho, moja stara, to ti je bolest od devet miseci.

— Šta, šta govoriš, šta bilo, don Jere, Božji čoviče?

— E, e šta! — govori. — Ajd ti kući, skroji pelene, a ko ga uprdio, uprdio — govori — don Jere ga nije.

16. UŽO DE PAEŽE

Da je došao neki Talijanac prodavati — prije ka(d) su još za vrijeme Austrije imali veze s nama često — nešto prodavati sa brodovima. Pobilo, lonce ili vako neke stvari.

A jedan naš stari pomorac šaljivčina, da mu je skinio kapu s glave i u nju pljunuo il' ovako nešto ružno.

(— Prdnija, prdnija! Prdnio u nju! — dobacuje kazivačeva osamdesetgodišnja teta, koja je slušala priču.)

Onda je, da mu kaže Talijano na talijanski:

— Užo de paeže. Običaj mista.

A da Talijanac kaže:

— O ke bruto užo!

Slabi običaj, kaže.

17. SKUŽAJTE ŠJOR, MISLILA SAN DA STE TICA

Služila kod jedne obitelji dobro stoljeće u mjestu, a držali su u hodniku pri ulaznim vratima papigu — a ona je smatrala, jasno, ptica, ptica. A da je jedanput nešto ona prolila malo vodon, šta li, papigu, a papiga se nakostrušila i da je psuje:

— K vragu, Vice, k vragu!

A ona se pripala pa kaže:

— Skužajte šjor, mislila san da ste tica.

18. CILU NOĆ LJUBIO KOSTIM*

I onda on se zaljubio u jednu Talijanku mladu. (Kazivačeva žena, koja je slušala pričanje, dobacuje: — Ajme, nemoj te porkarije pričat. Kazivač se samo nasmijsao i nastavio.) On poludio za njom i vodio i mene. I onda bilo nas je(d)na klapa, lijepo smo pivali. I onda me vodio tamo ispod prozora da pjevam ove pjesme, talijanske. Druge, je li, pratilje u stopu, a ona je bila sa starin ocen, a brat joj ovde služio kao vojnik.

Onda imala ona, ona i otac kostime su odlagali u garderobu. Ja sam vodio i garderobu tu.

I onda uvečer mi smo negđe se napili i legli. Nismo ni išli kuć u ono doba, nego naprosto bi mi na pola noći, na jedan sat došli, pa u kabinama onako na drvu, svi skupa. Još bi pjevali, pušili. Onda govori ovaj Dinko:

— Ajme meni, pođi, nađi njezin kostim, nađi!

Ajde, ja našo. (Kazivač se smije). Ovaj cilu noć ljubio, mirisa taj kostim. Poludio. Stavio ispod glave.

Kad mi došli ujutro, a onaj kostim na starome. A mi se onda, nismo mu dali mira.

* Kazivač priča o svome prijatelju Dinku, koji je tada bio student, a sada je u Kaliforniji.

19. ZABIO SEBE I KAPOT

Sastali se uvečer, igrali, žderali, u ono doba znate kako je, to se pilo, jelo. E onda onako posli, pjani, raspoloženi, o čemu nego o hrabrosti: tko je hrabriji, koji od koga.

— Ajd — kaže — kad si ti tako hrabar, da nisi sposoban ići — a prošlo pola noći — da nisi sposoban ići na groblje i zabit, ovaj, jedan klin, jedan, u grob.

— Ko? Ja? — govori. — Ha, šta je meni to poći na groblje, ništa.

Ajde on ide, stvarno ide. Oni ga prate iz daljine da vide je li ide. I sakrili se i gledaju. I on stvarno išo na grob. A bilo je onako već ohladno vrijeme, imao i kaput. Ali kako je zabio, onako je zabio i kaput sebi u zemlju. (— Jeste li čuli za taj vic? — pita kazivačeva žena.)

Kad se išo dignit, ne može da se digne. Zabio sebe i kapot. Pa onda najedanput njemu se učinilo da ga je ovaj mrtvac zgrabio. Onda je zajaukao:

— Ajme!

Onda vidili oni — vrag odni šalu — skočili i našli, on sebe zabio. I jedva ga izvukli, umalo nije infarkt dobio od straha.

Predaje i legende

20. O FORTUNATU BEBANU*

Tako je pričao o kapetanu Bebanu: Ja san se naša kod jednog Điljeza koji je došao po moru, po fortunalu dole kros Punta Mađelan u, mislim, Tokopile ili Ikike, tako nešto — i obaviještava lučku kapetaniju da je vani na otvorenomu jedna bracera koja se topi.

Ovi su mu postavili pitanje kakva je karateristika, kakve je boje i jedra, i ovako. I kad je on opisa, onda je ovaj mahnija rukom, govori:

— Ništa — govori — to je stari Beban — govori — to je morski vuk, on će doći vamo.

A on je snabdijeva sa hranom svjetionike. Dole hranu nosio na svjetionike. Ovaj pomorac koji je postavio pitanje lučkim vlastima o tome mornaru, bio je Englez, pa je postavio pitanje:

— A koje je narodnosti?

Rekli su:

— To je Austrijako! — premda nije Austrijako nego je rođen Zlarinjanin bio.

Ovi su mahnili rukom i rekli su:

— Ništa, to je morski vuk!

* Predaju o podvizima pomorca Bebana pričao mu je neki stari zlarinski iseljenik u Americi.

Ali ovaj Englez je reka:

— Kamo sreće — govori — da je to Englez, o njemu bi pisale sve enciklopedije, a od ovom utopljeniku niko ne zna ništa.

A to je bija Zlarinjanin, neki stari Fortunato Beban.

21. SVETI FORTUNATO — ZAŠTITNIK ZLARINA

Ja znan to da je još tisuću sedansto osamdeset devete, da je bio u Rimu u Zavodu svetog Jeronima Zlarinjanac doktor Stjepan Juranović Makale. I on je izmolio od pape jedno tijelo prvih kršćana i navodno da ga je on dao uvezat u svilu, srebro i drago kamenje i da ga na svome trošku donio u Zlarin kao jedno tijelo, jednu svetinost prvih kršćana. I da je njegova bila privatna stvar, on je tijelo to doveo u svoju porodičnu kuću, obiteljsku kuću. I da je stao u toj kući u raki, u njihovoj kući dvije godine dok se sporazumilo sa biskupijom i sa crkvom da ga se može prenijeti u crkvu, ali pod uvjetom da je to uvijek nekako njihovo vlasništvo.

Onda kad su se ipak sporazumili i došli do tog sporazuma da će ga prenijeti u crkvu, i dozvolilo se, i prenili su ga u crkvu tisuću sedansto osamdeset i prve. Tamo je napravljen jedan prema toj raki i oltar prerađen. I ne znan detaljno ko je sudjelovao, ili cijeli narod ili samo ta obitelj za preradu oltara, i on je ostao uvijek kao neko vlasništvo obitelji Makale — Juranović.

I oni su pobirali milostinju. Baš je od obitelji već došla tu kupiti milostinju, jerbo su se oni i brigali za održavanje oltara.

I sve je to mislim bilo do pred ovaj drugi svjetski rat, a sad je to prešlo potpuno u crkveno vlasništvo.

A jedanput, šta je reko i još drug Ivo, bio je prenos preko Zlarina, što inače se nije običavalo, to da više, kako bi reko, za crkvene interese, da bi se što skupilo više novaca jel bilo turista, i ovako, pa su ga nosili preko Zlarina. Iza toga, s obzirom da je bilo i tu godinu uspjeha, onda su ga još jedanput, to što se spominje samo dva puta.

Evo skoro je dvjesto godina da je u Zlarinu, samo dva puta su ga preko Zlarina nosili. I šta je bila ta svečanost kad su ga iz kuće prenili u crkvu. I on je od tada ostao kao zaštitnik Zlarina, zvan sveti Fortunato. A to je u prevodu Srečković i zato ima u Zlarinu puno imena Srečko, a prije su zvali Fortunato.

22. O ROKI MAKALE

A vi ćete to znati i povijesno bolje, što ja i ne bi znao bolje pronaći podatke — kad je bio austrijski nadvojvoda Maksimilijan zatražen za cara Meksika, onda je naš Zlarinjanac, taj Makale Roko, uzet iz mornarice austrijske, austrougarske bivše mornarice, kao njegov gardista. I išo je u Meksiko i tamo je bio tri godine.

I možete vidjeti njegovu još, u njegovoga unuka kući njegovu sliku kao gardista šta je bio tamo. Ali kad su Maksimilijana streljali, onda on se mora, jasno, vratiti jer, čuo sam tako od sina — još mu je jedan stariji sin živ, koji b' možda i on znao nešto detaljnije reći — da su ga od njega tražili da abdicira, a on da je reko:

— Ne, rađe ću tu kao car Meksika poginuti, nego li abdicirati.

I onda zbog toga oni njega nisu htjeli za cara dalje, njega su streljali, a on je osta kao gardista i njemu su povjerali dužost da njegovu suprugu, ženu koja je bila, prati od Europe, ne znan do kojega grada, u Švicarskoj mislin ili u Austriji.

Iza toga da su tražili podatke preko vlasti da bi on zaslužio kao neku nagradu, međutin, da su bili slabi dani podaci, i zbog toga da nije dobio ništa.

23. ROKO MAKALE U SLUŽBI KRALJA MAKSIMILIJANA

Tu je bija Roko pokojni Makale. Un je ka(d) je iša u vojsku, onda je bilo deset godin oni vojska služiti, je li, bila ovima vojnicima. I unda doša je kralj Franjo Josip i njega i Krstulovića nikoga iz Brača je odabra i njih dvih za svoju, ovo, kako ću reći, za počasnu stražu. I oni su bili dva njemu u njegovu dvoru, u dvorcu njegovu, njega služili, čuvali njega, i unda Mesikanci nisu imali kralja, Mesik, nisu imali kralja nikoga; onda hotili su Mešikanci, da kako će oni živiti bez zapovidnika, da kako da živu kao, kao zvirad i da imaju gospodara nekakova. Da hoću oni kralja imati, kralja, zapovidnika ki će š njima vladat. Sa(d) jedni su hotili kralja, a drugi nisu tili. Sa(d) oni koji su hotili, oni su pitali Franju Josipa da in dade brata, ovega Masimilijana za kralja.

I unda je kralj Franjo Josip njima dâ brata svoga za kralja i dâ je njih dvih njemu svomu bratu dâ za svoju počasnu stražu; moga sekra i toga Krstulovića.

I oni pošli š njin u Mesik. Da kad su došli u Mesik, govori, veselja, radosi, to cili Mesik, govori, u zvonima, zvoni u slavlju, veselju, pivanju; zastave, kuće okićene, sve okićeno sa zastavama, sa robon, s cvićon, to veselje, pivanje, slavlje, Bože sačuvaj.

I unda ih vodili priko svega Mesika, kazati Mešik, cili grad, njih vodili. I ka(d) su se vratili — ti oni ki su ga volili, oni su hodili š njima, vodili ih — ka(d) su se vraćali naza(d) za iti u palac, unda su drugi ki ga nisu hotili, oni su u zasjedi bili, i ka(d) su došli blizu za iti u palac, priko ramena moga sekra zapalili u ovega, u toga Mesikana, Masimilijana, u njega zapalili; iskopra se najedanput doli.

Kako je un pa doli, tako mu žena poludila i pala ona doli, sva luda od njega. I onda su ga odveli, mrtvoga odnili njega u kuću i nju ludu i spremili ga u kapsu i odveli ga u Trst na ovi, kako se zove (— Miramare — dobacuje joj sestra), na Miramar. Na Miramar ga odveli, tute njega odnili i nju odveli i unda je, veli, Franjo Josip da posli je hotija kralj da ga dovedu u Beč. I u Beč ga odnili, njega mrtvoga i nju ludu i tamo ga zakopali.

A Mešik osta bes kraljevine.

U unda poslin on je moga sekra tako biće nagradija, i tako je i Krstulovića, isto kako i njega. On je njemu dâ kartu bjanku da more dobiti novaca koliko go(d) hoće, koliko mu je potriba, na koji hoće banki u zemstvi, di go(d) dođe, koliko mu je go(d) potriba.

I moj sekar pokojni nikada nije tija vazesti nego što mu je kralj dâ. Kad je imao iti ća, darova je njega i darova je toga našega, tega Krstulovića novcima i dâ in je njihove knjižice da su slobodni već od vojske; nisu svršili svih deset godina, nego neku sedan godin su svršili vojske i dalje ostali slobodni i išli ća doma.

24. KVADAR NA STABLU OD RAŠELJKE

To mi je pričala teta i moja ujna; u istoj smo kući bili stali. To mi je jetrva tetina bila, tu je za moga ujca udana.

Veli da su našli kvadar na stablu od rašeljke di visi. Nika djevojka tamo iz Pogračine, što su bile siromašice, da je išla ujutro da ide u selo štogod kupiti za ist; da će kupiti štogod, siromašica. Kad nemaju ništa, mora da ča-goda traži za jist.

I unda je došla tu i da je našla na toj rašeljki, da je vidila kvadar di visi. I išli, vidi, gljeda — slika Majke Božje. Tu je sklopila ruke i poklonila se, da govori:

— A Gospe moja — govori — a ki te je tote namistija?

Onda da njoj odgovori is kvadra:

— Ajde u selo i reci vašima starešinama da san ja ovde došla, da san ja ovde došla i da neka mi ugradu kapelu ovdi i da ću se zvati Gospe od Rašelje.

Ovako. I unda ona jadna da se prestrašila, da od straha nije znala kako će ona iti i kako će ona govoriti. Govori da je sva u strahu bila.

I došla je u selo i unda da govori — a da su oni na nju navalili:

— Ej, divjako, što si došla svit varat! Šta si se sinoć opila pa si došla varati svit! Tebi će se Gospe prikazat!

— A — govori — ljudi moji — govori — eno vam pa hote — govori — vidite da li ćete je vi viditi na stablu di visi — govori — nje kvadar.

He. Došli su da ki je to obisija. Jednima se prikaza kvadar, a drugima se nije tija prikazat.

Drugo jutro i ope(t) se je prikaza. I ope(t) drugo jutro. Drugo jutro i ope(t) njoj malo govori — ona gre tu dolika — i ope(t) joj govori:

— Ajde reci starešinama da mi imaju ugraditi kapelu ovdi i da ću se zvati Gospa od Rašelje. Neka mi imaju ovdi kapelu ugraditi.

He i unda pošli od tamo da neće, da neće tote ugradit kapele.

Treto jutro opet, njoj opet govori:

— Neka mi imaju doći ovde i neka mi ugradju kapelu ovde i da ću se zvati Gospa od Rašelje.

I unda oni se dogovaraju da ne tote, nego da će na vr(h) briga, gori, brda, na vr Borovic, di se dili ona, kako se reče, Borovica i Lovišća, di su doli Lovišća, da će tote na vr Borovic ugraditi.

I oni donili tote kvadar i namistili ga di će ugraditi kapelu. Oni ga namistili, sutradan ga nahodu i opet na rašelji, ujutro na rašelji, na rašeljki. Da neće nego tote. Onda one da će odniti doli u donju crkvu. I učinili procesiju i našli četire divojke da neka se preobuču lipo u ča malo bolje i unda procesije odniti doli kvadar, doli u crkvu.

I preobukle se četiri divojke, to su bile moja teta jedna tote i ta ča mi je ujna bila, ona, i dvi divojke još druge. Preobučene i nosu kvadar četire divojke, nosu na onima, učinili stolicu onu, kako su kad su Gospu od Rozarija nosili. Stolicu onu učinili i onda na dva driva, onda četire divojke, svaka tu svoji kraj nosi od drva na rukama.

Kad su došli kod Ljutine kuće, pošli su kuću Ljutinu da će se kao nuzdol kalavati napri(d).

— Pripezalo, ne moremo, ne moremo i slomili smo se. I slomili smo se, ne moremo niti korak napri(d) i s kvadrom.

Da neka gredu.

— Hote napri(d) ča van je dodijalo!

— Ne moremo njanke korak napri(d), ni stopu primaknit. Kad ne moremo, ne moremo,

Oni svikolici da govoru:

— Hote napri! Hote napri!

— Ne moremo! Evo vama pa nosite vi, kad ne moremo mi odniti. Ne moremo.

Ma nikomu. Njanke korak. Stopu napri(d) nikako. I unda naza(d).

Kad je bilo za nazad, ka da je pero na njima. I donili je naza(d), stavljaju je ope^r tote. I onda morali su je tote ugraditi; kapelu di je ona bila. I tu je namišćena i danas je crkva. Onda se je dala preniti u donju crkvu.

25. GOSPA OD RAŠELJE*

Ona nam je rado pričala. Nama je bilo interesantno kako su onde ugradili crkvicu. A ona kaže vako:

Da su onde bili vrtli, da je bija vrta(l) staroga Milutina. Usred sride one di je crkvica. I onda da ti se stari bunija ka(d) se išla crkva ugraditi, da je poša i da je posika onu rešeljku; di je Gospe odabrala misto za da joj se crkva ugradi. Da je ona odabrala to misto i da je prošla jena divojka iz, Borovice da se je zvala Žumberkova i da je zove jedna gospođa. Govori:

* Pričala joj pokojna baka.

— Divojko — govori — di ti ideš sada?

A ona govori:

— Iden u crkvu.

Da je bila nedilja. A ona govori:

— Kad ideš u crkvu, da bi ti zamolila paroka da dujde ovde i da zamejašu ovde crkvu. Ovde je moja želja da se ugradi crkvice.

Ha da ona govori njoj, govori:

— Oću, poslušaću vas — govori — ako mi budu verovati.

I da je išla u crkvu i vratila se. Kad je došla u crkvu, da tako kaže svećeniku, govori:

— Čujte — govori — zamolila me jedna gospođa — govori — da neka dojdete tamo vi i vaši crkvenari — govori — i da ugradite crkvicu — govori — tu na rašelji.

A da on njoj govori:

— Beži, jadvnice — govori — što će se tebi prikazati Gospe — govori — jednoj grišnici — govori. — Ne verujen ti ništa.

I ona išla ća. Išla je kući. Onda je opet zove ta gospođa. Govori:

— Jeste rekli? — govori.

— Jesan — govori — rekla, ne dade mi zadobit, rugaju mi se — govori — naveliko.

— Ajde — govori — curo, molin te! Evo ti moj pás.

I dade joj svoj pás i(z) sebe. Da je na njemu pisalo: — Zdravo Marijo. Evo ja se sva ježim kad ja to pričam.

I onda da je otišla i da kaže crkovenarima i popu, evo govori:

— Evo — govori — vid'te šta mi je dala ta gospođa!

Onda oni gledaju jedan u drugoga i skupili se i idu tamo na lice mista.

Ka(d) su došli tamo na lice mista, unda da in je rekla da neka se tote ima ugraditi crkva. A oni gledaju da je tote usko, da je tote put, tote crkva ne more nikako bit. I išli su je priniti. Obukle se djevojke u bilo i — i to je ona meni pričala sve ke djevojke, ovde dvi iz ovega našega suse(d)stva, obukle se u bilo i druge, sve je ona to pričala, baba pokojna, kad su išli Gospu priniti. Ona nije bila Gospe da je ostala, nego ostavila je svoju priliku, a ona je otišla ća otle, samo je prilika ostala.

Ka(d) su oni išli nju priniti, unda da je učinilo nevrime. Nevera. Fortuna vitra. Kiša. Da nisu uopće mogli da je dignu ni da je nosu.

Unda su je drugi pu(t), opet da će je priniti gori onamo na vr(h) Borovic. Ni tamo nikako. Ni tamo nikako. Vitar, nevera, nikako. Tri puta da su oni nju dizali, i slavi se ti dan, poštivaju, slavu osam sedmoga miseca.

Onda je bila ovde fešta: prenešenje Gospino bilo, tamo u crkvi misa i to poštivaju.

A sad... ako san laž čula, laž van i pričan, tako san čula od starih, ja nisan laživa osoba niti bi ja želila lagati.

26. GOSPA DOŠLA SA KVADROM NA SLIKI

Ja san čula od mojih starih da je Gospa od Rašelje došla sa kvadron na slici na drvo od rašeljke. I oni su je tili premistiti na Borovicu. A opet je kvadar doša na isto misto. I poslin toga nije bilo dugo kiše, šest meseci suša. Kako naši stari su živili najviše od poljoprivrede, učinili procesiju i primistili je u donju crkvu i unda je, kad su došli na pola puta, učinila in se nevera i došlo je dosta do obilne kiše i dosta je došlo kiše. I tako su Gospu premistili ope na svoje misto i sagradili crkvu kako je i do danas.

Nje se dan šte na osam, ovega, sedmoga, sad nazad malo dana je bilo tamo je svetkovina i bila je misa. I tote su, kad je bilo bolest, najviše su davali zavite naše žene, i zlato, i kose bi svoje rezali, i sve što su imali.

Gospe im je dala pomoć i tako su virovali. Oni put se verovalo, a danas kako je!

27. GRČKE GALIJE TRAZILE BLAGO

Moji stari su stali u jednom zaselku pola sata hoda od glavnog mjesta Zlarina, na otoku Zlarinu. To je bio jedan zaselak od deset, petnaest kuća; u staro vrijeme to je bilo negdje oko stotinjak stanovnika. Međutim, bilo je na više mjesta u zlariskom polju po nekoliko kuća. Koliko se može vidjeti iz starih kronika, Zlarin datira negdje unatrag oko svojih šes, sedan stotina godina, a možda je i ranije tu bilo nekih naseobina, koje su sve to kolonije prije bile u staro doba, da li rimske, grčke, i ko zna koji su sve tu narodi obitavali. Ali se priča da su tamo dolazili u jedan zaselak u Zlarinu, da su dolazili ljudi s tin grčkih galijama i da su tamo u tim kućama koje su već bile u ruševnon stanju, da su tražili nešto, valjda neko blago, neke škrinje, nešto zakopano, da su bacali neku loptu, ta lopta da je stalno skakala i gdje se ta lopta zaustavila, da su otkopali jedan veliki sanduk i da su odnijeli i tako.

28. DOŠLA GALIJA NA DVANAJS VESAL

A moj pokojan jedan pradida, kad ono on krči, krči, radi, radi, a vidi un tamo u jednu uvalu dojde galija na dvanajs vesal. (Ljubica Miškov dobacuje: — E, e to je, to i ja znan.) Na dvanajes vesal dojde galija. Ka(d) un vidija jadan, un se uvuka, ima je jedan bunker di je drža lašun i motiku i macu, polugu i tako nešto.

Ha on jadan ka(d) vidija, oni se iskricali, dvanajest i s puškama iz galije. Galija došla grška, iskricali se. (— Nije grška, no turska — dodaje Lj. Miškov.) Grška, turska; onda su krstarile galije, imamo mi u Borovici tamo jednu mirinu ča su u ono prvo vrime tamo stali.

I iskricali se, di će — dreto prema njemu. Ha a već se bliža noć, a on ne zna jadan sada. Govori:

— Pobignim, doće prida me. Sa(d) će me na putu uhvatit.

LJILJANA MARKS

A kad ono malo kasnije, jadan, strpa se unutra, i ono trave nabaca koliko je moga da ga ne najdu.

A oni došli tote. A oni s(u) bili halaurine, naše ljude zvali, halaurine.

— Ovde je bija halaurine, ovde je bija halaurine!

Tuku po zidima.

Ah, nema. Halaurin se jadan sakrija pod zemlju, nekako u bunker, drće jadan ko tres od straha, drće, nema nego da umri.

A oni sve to tako tu okolinu obašli. Ka(d) su vidili da ga nema, onda ope(t) doli put Magarne, doli ope u svoju galiju. A on se jadan pomalo podiže, podiže onu travu, podiže. Ka(d) je vidiya da su svi doli došli, a već počela noć. A on kad vidiya da se oni doli dovukli, i sve pobrojia ih ka(d) su se u galiju ukrcali. E iskupi se jadan. I biž doma!

Ha, noć zatekla ga, eto negovi došli preda nje.

— Ajme, Ante moj, di s(i) Ante moj! Di si nan, jesi nan živ, Ante moj, Ante!

On se ozivlje:

— Eto me, eto me, eto me, živ san.

E i oni ga čekaju. Kaže:

— E, evo, živ san, jedva san živ, umra san — kaže — od straha. Došla galija i dvanajest iz galije se iskrvalo i s puškama i došli naviše mene — govori — tražiti me. Srića da san ja ima bunker, da san se onde sakrija di držimo — govori — alata, da ne — govori — uhvatu me, zarobu me i odvedu me i tko zna šta bi bilo od mene.

— A eto ništa — govori — fala Bogu ka(d) si nan se spasija — i iša je jadan kući.

To je bilo ka(d) su Turci i Grci još u ono staro vrime, ka(d) su galije hodile po moru. Ono prvo vrime su i ovde na našem Zlarinu su bile u staro vrime nike kućerine di su oni stanovali, pa poslin se to srušilo, tamo smo mi ugradili i kuće sve.

29. KAKO SE TOME SPASIO IZ ROPSTVA

Zarobili su joj muža bili Grci. Dida je pokojni lovija ispo(d) Zlarina. I prošo je jedan brod grški ispod Zlarina, na jedra, onda nisu bili motori, nego na jidra.

Vidu oni proz brod, vididu oni čovjeka na kraju di lovi. Onda spustili čamac i par njih u čamac, idu tamo, zgrabu ga i stavu ga u čamac i vodu ga na barku. I ukrcali ga na brod i š njin u Gršku.

Više od godine dana on je sta u Grškoj, on nije jadan više zna, ni dopisiva se, nit je ima papira, nit je ima ništa. Da su oni živili vani grada, ti ljudi koji su ga odveli. On je tu više u ropstvu bija. U robiji toj je radija za tega gazdu.

E, a ovi kod kuće ne znaju di je. Stalno mislu da ga je pojea morski pas; da je pao u more i doša tu morski pas i pojeo ga. Svi se ocrnili: i baka, i pokojni mu otac i djeca, svi se ocrnili, išo je po cilomu Zlarinu jauk i nema ga, nema ga, nema ga. Više od godine dan niko za nje ne zna di je. Kad poslije godine dan ide on u grad, ništo gazda ga pošalje, naučija se grški govorit i sve. Ide on u grad nešto kupiti gazdi. Kad on dođe, tamo nađe svoja dva partnera iz domovine. Čuje on glas, razgovor. Kaže:

— Pa o(t)kle ste vi ovdje?

A govori:

— Mi smo došli s brodun.

— Ajme — govori — da bite me povelu — govori — unutra.

— A kako si ovde dospija?

— A eto — govori — vid'te slučaja.

Priča im je sve kako je bija ispo(d) Zlarina, kako je lovija, kako su ga odveli.

E onda pođe on š njima. Dogovoru se, više se on ne vraća gazdi. Nit je on uzeo robu šta je ima, nikakovu stvar, nego lipo nit je tražija najam, ništa šta je zadobija, nego je š njima lipo u barku i evo partu uvečer, ne znan koji je bija sat, i idu ća u domovinu.

I iskrcaju se vamo, ozgori Zlarina ka(d) su prošli, ka(d) je barka prošla vamo, oni su bili niače, su išli za Rijeku; sad ne znan jesu li ispod Zlarina prošli barkon ili su poviše Zlarina. Iskrcali su ga nekud.

I on dođe usred noći. Na svoja vrata i —

(Kazivačica kuca o stol) — šuška.

Kaže mu djed pokojni, ćaća njegov, baš ćaća njegov da je bija slip. I on da je leža doli u prizemlju, a djeca i žena da su ležali gori. Kaže:

— Ko je?

A kuća je bila podalje od sela, tamo se zove Klaparica.

— Ja — govori — ćaćo.

— Koji si ti?

— Pa ja — govori — sin tvoj, Tome.

— Moj sin? Ajde — govori — zbogom — govori — neman ja — govori sina. Moj je sin odavno mrtav.

— Kako — govori — mrtav. Pa ja san sin tvoj.

(— Biće oni su mislili da je duh — dodaje jedna od slušateljica sa strane.)

Svi se uznemirili po kući.

— Ma nije, otvorite mi vrata — govori — ja san, Tome.

— A otkud si sa(d) doša?

— Pa doša san.

To je nastalo veselje i radost u kući. I otvorili mu vrata, više se grle i ljube poslin toliko vremena.

— Di si svršija, kako?

Onda im priča slučaj kako je svršija i vi vidite kako je to svršilo.

30. GALIJOTI GA ODVELI ČA

On iša loviti na Badnju večer. Iša loviti, da gre, da je siromah, uloviti štogo(d) dicit.

— Sutra Božić sviće — govori — a nemamo ništa. — Govori ženi: — Tomica moja, ja iden — govori — malo krajin da štogo(d) Bog providi — govori — sutra, veli, da blagi je dan.

I un pošao tamo i krajin lovi, bida(n) lovi, da ulovi štogod; kad je bilo, njemu dojde brod niki, ovi galijoti. Doša brod galijo(t)ski, galijoti ukrcaju ga u svoju galiju i odveli ga ča. Odveli.

Sa(d) žena jadna, odveli ga ča i šobun tamo u svoju zemlju. I žena jadna čeka da će dojtí doma. Legla ona z dicon u kuću, zatvorila.

Zatvorili vrata od kuće i čekaju kad će on dojtí. Nema ga. I došlo pol noći, nema ga, ujutro, nema ga. I unda je išla vanka, doli na more, i gleda.

— Ajme, dico moja, što se ocu dogodilo? Što mu se dogodilo kad nije doša doma — govori. — Da se nije utopija, da nije se zadavija, da ga nije zabolilo, di u škripnju?

Tražu ga sve okolo i daleko po kruzima da će ga di najt. I ne najdu ga nigdje. E danas, sutra, prikosutra — više ga nema. I cilu godinu dan ne znali za njega.

Nakon godinu dan, na sami Božić, vrati se un doma. Uteka jin iz njihove, tamo, zemlje di je, di su ga odveli doma u svoju kuću i on pobiga nekako njima iz ruk i doša, na sami Božić se vratija doma, kući. Uvečer kasno u noći doša doma.

Šuška na vratima žene. Žena se jedna prestrašila i sklupčala u krevetu.

— Ajme, dica moja, ko nan je ovo doša, ko nan je ovo doša. Mučite, mučite! Ništa u kuću! Zamotajte se, mučite.

Svi mučaju.

— Tomica! — un zove iz vanka. — Tomica moja, Tomica, Tomica moja, otvori mi! Otvori mi vrata!

— A ki si ti? Komu ću vrata otvoriti?

— Ja san ti se vratija — govori. — Tome tvoj! Otvori mi vrata, otvori mi!

Kad je ona čula, skočili dica i žena dole na vrata, otvorili:

Govori:

— A di si bija do sad?

— A di san — govori — bija! Više san ti — govori — iz zemlje izlazija i proša nego — govori — da san cili svit obaša. Bija san — govori — ukrkali su me galijoti — govori — na današnji dan, kad san pošao u hobotnice, a vi ste — govori — mene tražili, a ja san na zimi bija, galijoti me odveli tamo.

I — govori — kod njih san radija i bija — govori — više san gladi i nevolje podnija nego cili svit.

31. ODVELA GA GRŠKA GALIJA

Baš od neke moje rodbine, recimo, postoji priča, staro predanje da su upravo pradjeda moje žene, da je jednom išao s obale loviti lignje, po noći s obale, i da je tamo se namjerila jedna grška galiija i da ga je, da ga je uzela i odvela ga sobon, je li, naravno, protiv njegove volje u Gršku.

Znamo da u staro doba, je li, da su se koristili ljudi i u zemljama gdje bi se osvajalo i da su ljude te kidnapirali ponegde i odvodili da im rade i tako. I navodno da su ga kasnije prisiljavali i nagonili da se tamo i oženi, da tamo ostane, međutin, on je uvijek, je li, čeznuo za svojim krajem. I jednom mu se pružila zgoda, kad je doša jedan naš brod, jedan trabakul tamo i nekako se upoznao s tim ljudima i reka kakav je s njime slučaj, šta mu se desilo, i oni su se dogovorili da po noći kriomice nekako se iskrade, da dođe u jednu uvalu i oni su ga pokupili i doveli su ga kući.

Ali njegov, ka(d) su došli, oni su se iznenadili kao da vide mrtvaca, oni su ga već oplakali jer je prošla godina dana od tog momenta otkada su njega odveli. Poslije su, je l', bili sretni da se ipak vratio, ta sva porodica, i tako.

To je jedna od tih starih priča koja po svoj prilici nije bez osnove jer ima i dosta drugih priča, nije moguće da je to sve izmišljeno jel znamo u stara vremena da se često to događalo, je li, da su, da je bilo i tih gusarenja na moru i svega je bilo.

32. KAKO SU POSTALI GALJETOVI

Jednoga maloga, naši su stari imali jednoga maloga mladića. Unaza(d) dvista godin. Onda su imali njega, unda su došle galiije, unda su ga odvele ća. Unda su ga odvele ća i tamo nigdi ga ukorale i više ga nema. Onda su zaznali da su ga odnile galiije. Ka(d) su zaznali, unda naši nisu imali da ga otkle otkupu, trebalo je dati puno novac. (— Puno dukatov — dobacuje njezina sestra.) Unda su oni prodali jeno veliko imanje, onda su njega otkupili. A mlad je bija. A nisu samoga njega imali, imali su veliko imanje. Unda su ga počeli ženiti mlada, četrnaest godin. Počeše ga ženiti mlada, a cura mu je imala dva-deset i četiri godine. Tamo u Oštrici. Unda ona je došla u Oštricu da gleda, nosila vodu, išla u Oštricu; nahodi njega di igra maloga na karbe, na šolde, ono dinare, unda su bili šoldi se zvali. Onda su njega zvali tote. Onda ona njega uzela u naručanj, odnila ga sobon u Oštricu.

Unda su ga oženili, samo neka radi imanje, neka se otvori kolino, neka imaju naroda od njega. A onda su se oženili.

Od njega je puno postalo, ti naše porijeklo, mi smo stali i naši stari pradi didi to su stali od njega. Ostalo ih je tri stotine, od toga je njega izašlo. A da ga nisu galiije vratile, ne bi bilo ništa. Zato su od nas postali Galjetovi.

33. MAGARAC NARESTA DO BLIZU CRKVE

Da su išli na ribe ljudi. I onda da su, uveče da su uhitili nešto ribe i onda da su podilili odma u brodu. Onda su nosili one gabane po starinsku, onda je bija neki klukar, na vratu, ono vako sašiveno, ono bi visilo otraga na gaban, to ćete se vi sjećat, to još Zagorci nosu.

I onda da su stavili svaki svoju ribu u taj — klukar se zvao — klukar, na leđa i nosili doma.

A kad su se skrčali doli na jedan otok, kad su išli, da su išli na otok učiniti vodu.

Govori:

— Ajte na kraj — govori — tko ima nuždu praviti — govori — neka pravi i onda ćemo poiti ća. Sumrak dojde — govori — poći ćemo bliže.

Ovo je pričala pokojna baka.

I, kaže, jedan da je tamo živija, baš dida od ove ženske ča je tote bila, Perica stari. Da je on iskrca se na kraj, nađe maloga pasića crnoga.

Govori:

— Ma vidi — govori — ovega lipoga pasića, ma iden ga — govori — odniću ga kući. Isto živimo tamo malo podalje od sela — govori — čuvaće mi kuću. I biće mi — govori — digo(d) zabavno.

I on vazme tega pasića i dovede ga u bro(d) i zatvori ga u krmu o(d) broda. U krmi kao da je jedna vetrinica i onda ga tu zatvorija. I već ka(d) se je, ča su išli kući, doša je doli brod u valu, u uvalu, kako ću reći, sa muja, i oni spazili su svaki svoju ribu i idu kući.

Onda kad je doša tu kod crkvice jedne, govori:

— Osta mi je — govori — pas u brodu; ma idem po njeg, a to mi je sva radost.

I ide on po pasa; ukrca se u brôj i otvoriya krmu, a pas priko broda pobigne ća.

Pobiga pas ća. Kad on ide s mora, ope(t) doša do te crkvice, to se zove Sveti Šime, to je ovde malo dalje od one kućice moje ćerke.

Ka(d) doša tu, tu najde magarca.

— Asti — govori — evo magarac naš, ovo je mojoj Ivkici — Ivkica je bilo ime ženi — ovo je mojoj Ivkici uteka, slabo ga zatvorila — govori — uteka magarac.

I on ide, govori da će uzjahati na nje. I uzjaše na magarca i ide kući. Kad magarac sve viši, sve viši, sve viši, sve viši; e narasta magarac do blizu crkve, te Gospe od Rašelja. To su tamo sad iza Gospe od Rašelja, tako dvi male kućice.

E ka(d) on vidija da je narasta gori do kup od crkve, on se bacija na crkvu.

— A — kaže — da neće naresti do neba, pa di ću ja svršiti?

On se bacija na crkvu i onda zove ženu pokojnu:

— Ivka Peričina! Ivka Peričina!

Ha ona jadna izašla vanka na vrata, nisu kuće imale, kućice male nisu imale prozora, ništa, potleušice, jadne kućice, a to u ono u staro doba ka slabo su mogli doći do novaca, bili siromašni ljudi.

Kaže:

— Otklen me zoveš?

— Pa evo me — govori — na vrh crkve!

— Pa kako is crkve me zoveš, a iša si na ribe?

A on sa svun ribun onun u klukaru, sa svin tin na crkvici se naša.

— Ha evo — govori — donesi skale — govori — one ča češemo masline — govori — i hodi me gorika na vrh crkve.

I skala se s crkve i priča joj ča je na stvari: kako je naša pasa, poslin magarca, uzjaha na magarca, magarac naresta do kup od crkve.

A vrag odnija, Bože mi prosti, nji i priče. Šta u staro doba bilo svega, danas ništa od toga. Tako je to.

34. LODE POBIGA PUT MAGARNE

Sad ću ja pričati.

Ka u prvo vrime ono se verovalo, bilo je do toga da ima, mi bimo rekli lode, korlak. Korlak, to vampir zovu. Ka(d) san bila kod ćere u Srbiji, oni reču vampir, a mi zovemo korlak, a u ono staro vrime bi zvali lode.

I ide moj jedan ujac pokojni — njezin stric, a meni je ujac pošto smo od brata sestre dica — i on pojde loviti jednu večer. E kad on dođe, na putu nađe magarca.

— Ho — kaže — sa(d) mi je dobro došlo — kaže. — E sa(d) ću — govori — uzjahati.

A ono samo koliko je izreko, on se izmislija, nestalo ga, nigdi, nigdi, magarca. (Ljubica Miškov ubacuje: — Magarca nestalo.) E, nestalo ga, nema. On sta pa se krsti.

— Šta je ovo — govori — Bože, šta je ovo izmislija sad?

E drugu večer naš jedan radnik iz Borovice, tamo malo di san se ja udala, ono se zove Borovica. Jedan naš stari čovik radija je vako u nekoga u zemlji i pojde on raditi. Kad se uvečer vraća, dali mu gospodari malo zelja u lončiću da nosi doma dicit, dali mu malo bevande da nese doma dicit. I nosi un, ide, nosi u dvi ruke, kad on i opet sretne un magarca.

— O — govori — u ime Isusovo — sa(d) mi je dobro došlo, sa(d) ću baš uzjahati, fino mi ispalo — govori. — Ako ga je neki u gori izgubija, neka ga ujutro dojde ko mene tražiti, ja ću ga — govori — zatvoriti u moju štalu, pa ga neka ujutro najde.

Ka(d) on uzjaha, to magarac — mi rečemo tovar po našu — raste, raste, raste. Tamo u polju je jedna crkva što mi zovemo Gospa od Rašelje, raste,

raste, narasta do blizu crkve. A ovaj ka(d) došao blizu, ha ovi se uhvati za batibalo od zvona i ostane viseći.

Kad vidiya magarac da nema njega na njemu, a on biž! Dvi noge u zrak, pa biž napri(d), pu(t) tamo u Magarne. Tamo bi ga bija u more odnija i utopija.

Ajme, sa(d) kako će.

— Na čudu san, kako ću sada dojt doma, ki će me skiniti? Sad moran ovde čekati do jutra dok projde narod u goru da me najdu; ka budu u polje hodili, vidiće čovika, ja ću in se javit ozgor, pa me neka vidu, neka me spasu.

Ali un se sitija da ima tamo gromobran na crkvi.

— E sa(d) ću ja — kaže on. On obisija na kajiš lončić na pās, a oni butuljunić ča je bila bevanda uzme u ruku. I iša se kalati — ali mu butuljunić ispuzne i palo mu vino dole u draču, e a lončić za pason. I pomalo po onoj žici skine se, skine se.

E ka se skinija, e, dobro je. Traži di je bevanda, a ono u drači, niti se razbilo, ni prolilo, ništa. Uhvati pa biž brže kući štramputice da ne b' nijenput tun proša da ga i jope(t) ne najde, da ga ne bi zlo našlo.

Doša doma jedva, jedva duhat. Tuče u vrata, tuče. Kaže:

— Mare, moja, Mare moja, otvori mi!

— Ajme, brajine, ča ti je, ajme, ča ti je? Brajine, ajme, ča mi ti je?

— Otvori — govori — jedva san živ doša. Naša san — govori — tovara pa san uzjaha, a on naresta sve do crkve — govori — i jedva san ti se skapaja.

— Ajme, brajine, kako si mi se skinija, kako si mi se skinija, bićeš mi se ubija?

— Nisan, hvala Bogu, nigdi nisan, nigdi nisan.

Ona nosi — križa, moli, nosi blagoslovljenu vodu, zlamenjiva ga:

— U ime Isusovo.

U ime oca i sina i duha svetoga amen.

U ime križa Gospina, mlika Božićnjega i trojine Vazmene večernje, svetoga Jivana kršćenje.

U ime Isusovo, sve se zlo razbižalo u moga čovika, po gori, po doli, di zvona ne zvonu, di dica ne plaču, di se Boga ne moli, di pivci ne pivaju, sveti ti Ante bija u pomoć, u nevoljnoći sačuva te od svakoga zla.

— Eto — govori dicit — vidite da san van uvik govorila da kad je (o)tac, da je i lonac, a da je moglo nestat oca, ni dica ni oca ni lonca, eto san van uvik govorila, mati. A sad mi dajte — govori — malo binjice da ga pokrini — stari je imal gabana — pa da ga pokrini — govori. — Ajde sad lipo u ime Isusovo, sad lipo lezi pa zaspi.

Kad ujutro ono — može li još malo, nadodati, sve — a kad ujutro rasvanilo se, a ona ide u konšiju.

— Kuma Tomica, ajme — govori — daj mi tvoj mažin da sameljini malo žita.

— Ajme, kuma Mare moja, ča ti je kad si zlovojna, ništo ti je, ništo ti je.
 — A nije — govori — fala Bogu!
 — Ma je ti ništo, mora da mi poviđeš, mora da mi poviđeš!
 — A eto — govori — kad je tako, povidaću ti, ali — govori — di rečemo da tote i ostane, nemoj ništa širiti napri(d). Zla je bilo — govori — biće ga. Ajde, reći ću ti. Tako i tako — govori — noćas mi je tako muža zlo našlo, naša je — govori — tovara, tovar veliki naresta, i on se uhitija za zvona i tako se spasija.

— Ajme — govori — to je lode. Lode mu je bija. To mu je lode — govori.
 — U ime Isusovo, kako ti je škapo?

— A eto, spasija se je — govori.

— Neću — govori — kuma moja, ja nikomu reći. A ti znaš mene — govori. — More žena roditi — govori — pr(ed) manon, ja ne bi nikom povidala.

Nije izašlo po ure, a ona ide ča kupiti šola(d) papra, dva šolda cukra u škatulu šuferin, a odma u čas cilo selo saznalo, te došlo do uši popu. I pop gre da će on raskrstiti zlo, ide moliti tamo Boga. Ali un dojde na vrata, pa sa(d) proviri — sa(d) van, sa(d) unutra — boji se on da njega zlo ne najde. I tako na brzinu izmolija se, kljeko na banak o(d) vrati i brže bolje izmolija dva, tri očenaša i biž da ga zlo ne najde.

Eto to van je ova jena priča.

35. LODE

Pa ima dalje jedna priča o tome, o ton morskon čudovištu koga su nazivali lode, od čega sam ja, od te priče, napravio jednu sliku. Napravio sam je(d)nu sliku.

Priča govori ovako: da je jedan moj rođak išao iz sela kući; kako san vam pričao malo prije, kuće su im bile dalje od sela, gdje su živjeli u tom zaselku, i sa(d) on je po svoj prilici bio malo nakresan, malo napio se. I kad je malo odmakao od ovoga glavnog sela, nađe na putu jednog magarca. Onda uzjahao na tog magarca, govori:

— Zašto da idem pješke, je li, kad ima tu, magarac se našao, da iskoristi to, da lakše dođen kući.

Ionako je bio mamuran.

Međutin, kako je naprid išao u polju zlariskom, jedno desetak minuta od sela ima jedna crkva. I kad je došao do te crkve, ova životinja je narasla sve do samog zvonika. I sada on iskoristio priliku, uhvatio se za zvonik, a ovo čudovište i dalje otišlo u galopu, tamo negdje se survalo u more, zapalilo vatru za sobom. I tako, kažem, spasio se na taj način.

Naravno da to nije istina, ali to je sve stvorila ljudska mašta. Koje bilo pola vol, pola magarac, pa imalo rogove, dakle poprimalo . . ., njihova fantazija, je li, tome pridavala razne oblike, kako b' oni to poslije pričali, kakve je to sve oblike poprimalo.

36. LODJE IM DAO SRIĆU

Ispo(d) Drvenika se zove, otok Drvenik. Unda smo kalali parangale, mi smo kalali parangale, a po kraju (kazivačica udara po stolu) — kopita tuku.

A govori pokojna moja baka, govori:

— Pa što je ono — govori — šta je ono — govori — na kraju?

A pokojni otac bija u picolu, on je kalava, a on govori:

— Mučte! Vozite i mučte, ne intrigajte se u ništa!

I unda mi smo to sve kalavali, balegali okolo školja, a ono uvijek prati nas, i uvijek ide pokraj, uvijek ide, kao da magarac ide, eto tako su tote šuškali.

I unda kad smo dovršili, pokle smo zadnji bacili u more, ništa. Malo smo otpočini, tu u je(d)nu barku, smo otpočini da, dok malo, po sata, koliko stoji parangal u moru. (— Sat, dva najviše — dodaje Ivan Strika, koji je slušao priču.) E onda smo išli dizati. O, opet mi čujemo to. A pokojni otac diže paranga(l), a ribe — more sinje — svaka udica, svaka udica: ugor, škrpina, jastog, jakar, a ki je vidiya takve ribe! To smo uhvatili u jednu veliku kašetu, biće bilo preko četrdeset kila ribe. Unda zadnji, zadnji kad je diga zadnju udicu, istrga je biće bilo za tri kvarta od kila ugor. Onda ga je šiknija na vas, va.

— Eto ti — govori — i tebi! Pa se naji(j) kad si mi sriću dao.

Lodi. I bacija mlàke na kraju, mlàke, bogami, mlàke, ka da pas prati.

Ovo je istina, ja sam bila u barki, Bože, ča bi rekla.

Onda smo išli u Magarnu. Ka(d) smo mi išli vozeć pu(t) Magarne, to sva-ke sorte vatra. Vatra, svake, svake korte sinjali. A govori pokojan otac, govori:

— Majo — govori — je li vidiš?

Ha ona govori:

— Vidin, sinko, a ča je ono?

— A — govori — ča je — govori — eto biće nas srića prati.

Mi smo doma donili ribe, mi smo sutradan novac dobili u Krapnju. More. Ča smo mi ufatili tu noć, srića nas pratila, svu noć.

37. O SIRENAMA

Dođu te sirene na brod, i da bi čoveka uspavali koji bi bio u službi, u stvari da bi bili polak, polak djevojka, pola riba. Da bi sa njihovim pjevanjem došli na brod i da bi uspavali čovjeka koji bi bija na službi i poslin da bi is-pili krv od ljudi koji bi spavali, na primer, na brodu. Tako da bi zanjeli ove ljude koji bi bili na službi i da se ne bi sjetili da su to neke krvoločne životinje, odnosno ribe.

Eto toliko ja znam o timan sirenama, o timan ribama.

38. POLAK RIBE, POLAK ŽENSKE

Pa čuo san ja to pričati, kako ne. Tobože da sirene, u lošim morima kad brod plovi, i dođu na palubu, šta ja znan, pa pjevaju, pa je vako pola ribe, pola ženske, i to lepe ženske i tako dalje. To su takve te priče koje smo mi čuli kao djeca, je li.

39. KOLO DJEVOJAKA NA LOKVICI

Da su je iskrcali na Lokvici i onda da ide. Kad ona kod vode — kolo. Kolo djevojaka igra kod te vode što se zove Lokvica.

I unda ona došla, ona da će se uhvatiti u kolo. A ka(d) oni vidili da se ona došla uhvatili u kolo, onda pobjegli ća. Raspršili se.

Onda kolo, ona ide ća, to opet ispred crkve kolo. A ona govori:

— Opet — govori — igraju kolo, šta je ovo? — govori.

Kad je došla tu, ni se tila više uhvatiti nego išla drito kući.

I onda sutradan, tako priča ženskima drugima, govori:

— To su vile, to su bile vile — govori — one su — govori — to balale kolo.

A ona govori:

— Eto vidite di san se ja uhitila za ruke — da su in bile ruke mrzle ko mraz.

I to je baka pričala.

40. BIJELE VILE BALALE

Da su, tamo je jedna naša, kako ću van reći, lokva. I to je upravo na putu od Gospe, to se ide gore. I to biste mogli it, sad ako ste imali vremena. I onda bi rekli da su ujutro rano bile vile, kao vile, ne vištice nego kao vile. da su to bijele. E unda da se kolo balalo oko te — to san slušala od starih, a sa(d) je li bila istina, nije li, šta ja znan — unda da b(i) one rekle:

— Dobro jitra vodice, na tebe su stražice, pomogle nam djevice.

I evo tako, više nisu se... stoga se nije bojalo, i eto vidite kako je to.

41. VILE BALALE KOLA

Onda ima druge priče, opet da su znale vile doći tamo gore na jednu vodu koju zovemo Lokvica; to je jedna velika cisterna na jednom brdu i da bi preko noći vile tu balale kola, igrale kola.

I tako ima raznih priča o tim, o tim neobičnim bićima.

42. NA VRULJI BALALO KOLO

Pričala moja teta da su stali u staro doba, ka(d) bi oni stali po večeri, uvečer, do deset uri kasno i unda da su oni na vrulji vidili di bala kolo, igra. Igra kolo. Bilo sve, u bijele bjeline. Nisu vidili ni glave, ni noge, ništa nego samo bjelina. Igra kolo kao da ženske igraju. Unda da in govori njihov otac:

— Dica, mučte, mučte, ne govorite ništa nego bižte u kuću. Ono — govori — nije — govori — nisu ženske naše, ono su — govori — vile došle. Bježite u kuću i sakrite se. I zatvorajte se svi u kuću.

I unda to nisu znali šta.

43. ČEKALO GA ZLO NA VRULJI

A poslin toga kad je moj brat, pokojni stariji, bio mladić, iša je po večeri vanka, i stao je ko(d) jednoga našega trgovca u dućanu, ovako malo, razgovara se, prijatelji su bili. Onda je iša u deset sati doma, un i jedan Tabulov Ante, što su ga zvali Panjkota.

I došli su ća, svaki doma. Kad je doša moj brat kod vrulje, ćapa ga je tres. Ćapa ga je tres, doša je doma, iša je leći u krevet. Onda se javija u matere. Mati je u krevetu ležala.

— Majko — govori — što mi je ovo došlo? Ćapa me je tres.

Skočila mati kod njega.

— Sinko, da nisi pio — govori — vina ili što?

— Nisam — govori — ništa, samo smo cigaret popušili kod Mateja doma — govori. — Ja i Panjkota smo stali kod njega u dućanu i razgovarali se. Ka san doša na vrulju, unda me — govori — tres uhitija; kad me sada opet drugi — govori — ka(d) san doša u kuću.

Kako je tako ćapalo tad, un više nije zna za sebe, morali su trčati u doktora. Doša je doktor, obuć ga ni mogo.

— Hote kod popa — govori — popa. Neka moli Boga.

Doša je pop, tu je bilo posla i vraga kod njega. Vas je bija u crveno. Unda je on govoriya:

— Sve vino popija na svijetu, ne bi mu ovega bilo, nego ga je — govori — našlo ga je zlo, čekalo na vrulji. Tu su — govori — bile sotone ženske. I čekale su ga tu — govori — i one su ga doušile.

Un je sta tako u krevetu osan dana. I vazda je bija smućen. Zamućeno mu kao da je najpijaniji bija. I drugo poslin nije od njega izašlo, neg poslin tog prošlo sve bilo.

44. ODNILE GA VILE

Onda drugu je pričala da je, da je jedan dečko, da ga je uvik majka klela, da ga odnile vile. I najedanput ga nestalo. Nestalo ga. Aj, di je svršija?

Da su ga našli tamo, kako se zove — na Logarovu krugu šta zovemo, to je, tako zemljište se zove — da su ga tu našli svega zakopanoga u zemlju, da je veliki bija jedan, jedan rov, je(d)na kao jamurina i tote da su ga našli svega pokršenoga, polomljenoga i veliki sir na prsima. Onda da tražu ga, mati da ga je uvijek zvala — ne znan kako mu je bilo ime — da ga je zvala, iskala po ciloj gori:

— Sinko, di si mi, ozovi se!

Onda da se on ozivlje, sve govori:

— Evo me — govori — majko!

— A ko te — govori — tu doveja — govori.

Govori:

— Žene, žene su me tu dovele — govori — stavile su mi — govori — veliki sir na prsi.

To je pričala pokojna baka priču.

45. ANTU MAGLICU ODNILE VILE

Bija u Glavici — ja znan ovako to priča(t), to smo pričali — jedan stari, govori, bija u gori, zva se Ante Maglica; to je bilo gore na Ruži. I kad je on bija dijete, da su ga odnile vile po noći i(z) zikve di je spavao, kolikve, i tamo gori na brdo, tamo da su ga odnili. I kad su ga tražili, nigdi ga ne mogli najt. Onda su ga čuli di plače. Tamo su neke kao hrastovine bile, stabla velika. Onda da su ga našli tu di leži i da je vas bija isprebijan, iznakažen.

A možda je dite u snu pobiglo za materon, oni su imali tamo polja gori i dijete pobiglo, možda po noći mislilo da je dan, bila mjesečina i on zaluta.

46. OBABILA VIDINU

A isto pričala, kad joj jedna baba, da je ovako uvečer kasno išla. Išla je kasno i našla je na putu žabu. I onda da joj govori:

— Aj(d), vidino, tamo — govori — ča si prida me došla, ajde — govori — ja te obabila! Ne mogla roditi dokle te ja ne obabila.

I ne prošlo misec dan, nju dojdju zvati noćon da neka dojde obabiti tu i tu ženu. Ona govori:

— Da ću ja obabiti ženu kad nisan — govori — ja baba. Ajdete, najдите babu!

— Ne, ne — govori — nego ti jel ti si joj obećala da ćeš je ti obabiti kad bude rađala.

— Pa — govori — ja nisan nijednoj ženi, da ću ja — govori — obećati da ću obabiti, a nisan — govori — nijednu ženu ja. Kako ću obećati kad nisan baba. Ne mogu ja dojtj.

I na silu, neka ide, neka ide. I oni se vratili doma, da neće da gre. I ova ne može roditi, nego mora da dojde je ona obabiti.

Kad je ona došla nju obabiti, i ova rodila. I obabila je, primila dite i uremila i sve kako i triba: i ženu i dite. I onda je išla ća.

Da je bila noć. I kad je ona imala iti ća, da joj govori da ća će joj dat. Da li će grašnjaka ili mašnjaka ili — kako ono trete ide? A da ona govori:

— Ma kakvi — govori — ća to govorite grašnjak.

I ona je skupila, njezina sekrva, vako rukovet kapule i bacila joj u krilo. Lišće od kapule. I kad je ona došla na put, da ona govori:

— K vragu ona i kapula, ća mi je — govori — lišća od kapule, ka da neman — govori — kapule pa mi je kapule lišće bacila u krilo.

I ona bacila kapulu na ulicu. I samo jedan struk osta. Jedan, jedan. Kad je došla doma, ona se išla raspasati i kad se ona raspasala, njoj ispa zlatnik na pod.

I poslin koliko se pokajala ća je bacila.

Govori:

— Ona meni bacila zlatnike.

A ta žena ćta je ona nju obabila, ona bila vidina pa noćun hodila.

47. UBIJA SIN MATERU U OBLAKU

Postoji to i danas, samo, eto, ne vjeruju. A postoji jer u Zablaću unaza(d) nekoliko godina doša je sin, iša je u lov s puškon i doša je — to se zva Škoro Pupin, ime i prezime, ovo je istina živa, ovo nije laž ni izmišljotina. I on je doša iz lova i nije naša ključ; nije ključ naša u vratima od kuće, nego kuća zaklopljena, a po njemu šiba kiša, nema, do kože ga smoćilo. A on iz puške — šitac! — u neveru iz ljutila i pade preda nje ključ od kuće.

I u krevet — majka skoro mrtva.

— Sinko, šta s' od mene uradio?

— Ta šta san uradio?

— Evo si me — govori — ubija!

— Pa di si bila?

— Ajme, šta ću ti reći di san bila, ne bi ja tila, morala san iti tamo, morala san iti tamo di su me zvali — govori — i evo, ubija si me.

I to je bilo po cilomu selu da je ubija sin materu u oblaku.

(Kada se to dogodilo? — pita Lj. M.)

E da van ja to rećen: ja san u Zablaću živila neku šes(t), sedan godina, a to su pričali još prvo nego san ja došla. Već ja iman sedandeset i pet godina, ta, to je već davno, možda i unaza(d) sto godina. To su uvijek pričali da je ubija sin materu u oblaku is puške.

48. PUCALI U NEVERU

Ali san ovde isto slušala od jednoga našega susjeda da je bija u vojsci, u Puli, i da se zadila velika nevera, sve crno nebo, Bože, užas! A ono vojska da je bila sva u maršu i oni su imali na leđima puške i onda oni okrenili puške i u neveru. Išli pucat u neveru.

I pade pred njih — to je on priča, to san čula lično ja od njega, već stari bija, stari je i umra, ta koliko je bija godina stariji od mene — i da je palo kao jedan mišić; tu kod vojske.

Ka(d) oni gledaju, starica jedna stara sva krvava.

— Ajme, šta ste od mene napravili, ajme, šta ste od mene napravili!

— A šta smo od tebe napravili? Pa di, šta je?

— Pa ubili ste me!

— A kako? — govori. — Di?

— Pa, eto — govori — ubili ste me! — govori. — Ja san bila — govori — u onoj neveri, poslana san. Poslana san, ne bi ja, tela — govori — poslana san da potučemo vinograde — govori — tomu i tomu — kako bi ti koga mrzili. I starica je umrla poslin dva dana. Ubili je.

49. SPASIJA I LJUDE I BROD

Da bi uvijek išo kad bi bila oluja, uvijek da bi išao, da bi mu osto kostur u krevetu, a njega ne bi bilo. I onda jedanput, ovi, jedanput da su bili na brodu. I on naviga, na brodu stvorila se velika oluja, nevrime strašno da ih potopi. Ništa nego da ih potopi. I onda da on govori njiman:

— Ljudi — govori — hoćete li — govori — nemojte me niko u krevetu dirati, ja moran iti tamo, moran iti tamo — govori — jer ako ne, nima nas za sat vrimena nigdi nikoga.

— Ha — govori — di ćeš iti? Kako ćeš iti?

Moran — govori. — Moje tijelo će biti u krevetu, nemojte me dirati, a ja moran iti tamo.

I onda su ga oni poslušali i on iša ća. Ostalo mu tijelo u krevetu i on je iša ća. Ka(d) se on vratija poslin tri, četire ure vrimena, poslin — da kakov je doša izubijan, svega da su ga bili izmrevarili.

Oni su bili naumili da taj brod potopu i da se oni svi potopu, a on nije tija, nego se on borija i š njiman dokle je on spasija i ljude i brod.

I ka(d) se je vratija, da su mu svi to zahvaljivali.

Bože oslobodi, i on je bija naš Zlarinjanin, tamo u Kotoru je sta.

50. O SUSJEDI VIDINI

Ovde je bila jedna susjeda. A o njoj se držalo da je vidina, vještica. Onda otac bi ujutro rano reko, u vodu bi spremio čamac:

— Ajde, Ive, pomalo, pomalo da ne čuje. Da nas ne vidi.

E onda ja ajde pomalo, pomalo. Kad — a bila je malo šepava — mi već spremili sve u čamcu, ovaj alat i spremni da dignemo sidro, a ona evo ti je polako tu. Govori moj otac:

— Dosta, bogati, ne homo nigdi, nećemo ćapati ni najmanju ribu. Čim nas je ona vidila, gotovo je.

I stvarno, bogamu, virovali ili ne, jedan dan piše meni jedan prijatelj doktor da će doć sa ženom i da mu spremim ribe. A ja govorin ocu:

— Bogati, uzmimo mi više alata da uvatimo neku ribu.

Kad, opazi nas ovaj vrag! I mi išli, i bacali kao redovito i još uzeli druge, druge načine. Ma, ama jednu ribicu da smo mi uvatili. Ma nijednu, ma nikoju. Ma nikako. Nego kad smo se vraćali, tu kod rive ja san opazio: neki vrag po površini. I bila jedna riba, skoro kilu u njoj. Ranjena valda puškom, onom strelicom. I to jedino što nam je došlo.

51. O VIDINI

Pa smo je zvali da je vidina. Pa ona, da b(i) ona stavila sito — ono što se brašno, rešetko, kako vi zovete — i stavila, da bi stavila dva bretena pa da bi vrtila ka(d) ne bi išla tamo. A onda da bi rekla:

— Vuklo, tuklo i potuklo, do moga se ne dovuklo.

Onda su je zvali vidina.

A stari bi odma išli zvoniti i pucali bi i zvona zvonili.

I još jedna stara, vamo je bila, dvi, pa bi rekli da se zna da je vidina, da ćemo vidinu poznat u crkvi kad se misa govori. Onda se prije latinska misa govorila. Onda da kad kurat se, kad se kurat ovako okreni, na oltar kad se kurat okrene, onda reče:

— Orate fratre!

I onda da njoj maška stoji na ramenu.

A ova stara gorikare iz Glavice, a od nje su se svi bojali, nije se niko u nju smija popačati. Ako bi van ona rekla: — Grun te ubija! — ili — Da ti se nešto nenadinja zaletila! — ili ovako, odma da bi ti se u dva, tri dana zgodilo nešto, da kako je bila. Sa(d) ili je bila vidina, ili je tako bila nadarena nečin, ili uvijek...

A kad bi bilo nevrime, kad b(i) ona išla tamo u neveru, da kad bi se vratila, da bi sva bila ispribijana. A jer oni tamo, puno, puno bi i(h) bilo, pa bi jena drugu, oni bi tili jednoga obraniti, jednoga neobraniti. Tamo je imala na Zablaću, ča smo zvali Poslarsko, tamo di je malo dalje od Solarisa, i ona imala tamo svoj vinograd. Onda sve okolo potuklo, a u nje niti zrno. Krupa potukla, a u nje niti zrno ni potuklo.

52. I O DRIVO I O KAMEN

Da su bili muž i žena i onda su uveče išli leć u krevet. A muž je lega, ali nije još zaspao, a ona je imala jenu mast u jednomu lončiću poviše komina. I onda da ona tu mast skinila i da, govori, zmazala se sva, po rukama, po tijelu, pa govori:

— Ni o drivo, ni o kamen, već u Pulju di ostali.

A onda on govori:

— A di je moja žena sad išla?

I ide on, pokle je ona otvorila prozor širok i odletila ća. I onda ide i un. Ali un nije reka nako kako je ona rekla, nego un govori:

— I o drivo, i o kamin, pa u Pulju di ostali.

E un svugdje tuka sa svojim tijelom: i o kamin i o drivo i o svekolika, reka je slabo.

I kad je doša, di je doša: na Vis u jednu krčmu. Kad je doša tu na Vis u krčmu, onda najde njih, tu svoju družinu najde.

— A novajlija — govori — novajlija, mih nosija!

Svi mu veselje stali činiti. Natočili oni vina, a gazda spava. Natočili oni mišine vina njima, stavili mih nositi, a kad on više letiti ne more. Oni su odletili ća, a on ne more. On je osta totek kraj bačve i ujutro gazda se diže i najde ga kraj bačve.

— E, ha, ti si oni — govori — koji meni štetu činiš! A zašto si došo u moju konobu? — govori.

I tako napao ga.

— Nemojte me — govori — nemojte me, molim vas — govori. — Eto — govori — ja nisan kriv.

Priča slučaj kako se desija.

Ja san sa(d) tu — govori — ja ne mogu se vratiti kući. Ja neman novaca, ja neman ništa. Eto, moja me je žena naterala na to.

I onda kad je vidiya gazda, opet bija milostiv, i on njemu dade za put i pošalje ga kući, a ta mješina vina ostala.

53. SIN PRATIO MAJKU U PULJU

Bili mati i sin. I onda se ona iz jene pinjaticice mazala, ispo(d) komina imala jenu pinjaticu i onda se ona pomazala tijelo. Onda govori:

— Ni u drivo, ni u kamin, nego u Pulju di su svi ostali.

I onda — jer je ona išla ća — ukrcala se u bro(d) i onda ih je bilo pet: četire od njih i jedan čovik peti. I kad su oni — cento mile, una paletada — talijanski su govorili, i onda su išli u Pulju i one. I došle su sve žive i zdrave. I kad je bilo, mali nju gljeda i sluša šta ona govori.

I un iša i uzea pinjaticu i va(s) se namaza i govori:

— I u drivo, i u kamin, i u Pulju di su svi ostali.

I kad je on poletija, a un u svako drvo smirija i u svaki kamin. I kad je došao u Pulju, vas izubijan, istučin, krvav. Ka(d) njega mati vidila, a Bože, znate kako je, govori:

— Kako si doša? Kako s(i) ti doša ovamo?

A govori:

— Vidi ja san kad si se ti mazala iz one pinjatice pa san se i ja pomaza.

A govori:

— Kako si reka?

A govori:

— I u drivo i u kamin i u Pulju di su svi ostali.

I više mu nije tila nika(d) dati da se maže niti da on dolazi.

54. VJEŠTICA HTJELA ZAKLATI DIJETE

I onda oni išli u crkvu a ostavili dite doma, muško dite su ostavili. Uvik da bi svaku večer kad bi išli negde, prikrstili ga, kanicu, to bi virovali u to, onda na zikvu bi Stavili kanicu. I onda oni išli obadvoje u crkvu. I ono kako je na ponoće u petak, ono procesija i sve kako je to bilo ranije, oni se vraćaju doma. Kad oni doma, diteta u zikvi nema. Stavili zikvu na neku skrinju, uza postelju, tako bi dite tu bilo, i diteta nema.

Kad oni sve ovo obilazu, onda čuli di dite zajaukalo. Ka oni doli pogledali, obadvojica su bili, kad bi pogledali doli, mačka crna i drži dite zubima za povoj. I dite plače i dalje, živo je dite, ali ga mačka ne pušta. I onda on donija veliki štap i onda ispo(d) kreveta bode, bode je, svu istuka, izboja mačku, a mačka je poslin izašla. Ne da je isikao, nego je izašla ća, onako prebivana, sva izranjena i izmrcvarena.

I ništa oni. Više zlamenjanivali se, zvali odma popa da molu Boga, ovo, ono, sve. E dobro je.

Kad ujutro sve da će kuma, da in bila kuma ta Petrica Ilijina, kuma je na smrti.

— Ajme meni — govori — kad trebalo bi kumu iti viditi — govori — kako je kuma na smrti — govori — a nema dugo da smo je vidili — govori. — Ča joj je?

I onda oni išli tamo u posjete i kad vidila ona njega na vratima:

— A ča si mi doša, dušmanine moj!

— A kako — govori — kuma moja? Ja? Di? Zašto? Kako?

— A — govori — svu si me ubija, evo — govori — evo ću dušu pustit.

— E, kuma moja — govori — kad si ti bila ona ča si mi tila jedinoga sina zaklati, e onda — govori umri tuote!

I to je izustija i onda je umrla.

Eto to su verovali da je to bila neka vještica, da je to.

55. POKOSILI MRTVOM OCU ŽILE

Moj pokojni otac, on je nama priča da je imao otac tri sina i da je na samrtni pa in kaže:

— Djeco, ja ću umrijeti. Ali kada umrin — govori — pokosite mi žile pod ruku i ispo koljena. I to nemojte zaboraviti ! I poklen ja umrin, vi uberite tri štapa od trnja. Onda neka budu imali onu batrljicu na sebi, kao glavicu. I — govori — te štapove, onu batrljicu držite u ruci i dođite treću večer — govori — na groblje. I više moga greba — govori — stanite, al' dojdite u kasnu uru noći jel prvo nećete ništa viditi. I kad vidite, vi ćete vidit, ali nećete, vidit u noći to, neće van se prikazat odma, na prvi mah. I onda one štapove preokrenite, ono što van je bilo u ruci, onu batrljicu — govori — okrenite doli u zemlju i tako — govori — čekajte, vidićete.

I oni su vidili di su se otvorili vrata od cimiterija, od groblja mislin, i gledaju oni šta je sada, šta će sada biti.

Evo da su ušle u cimetorij tri ovce bijele, to da jin je bila vuna sve doli do tloha. I ka(d) su oni prekrenili te štapove, onda se pretvorile tri djevojke, tri ljepe djevojke. Unda su došle nad grobi i otvorile ploču i izvadile mrtvacu vani. I unda da su ga stale puhati kroz dlaneve (kazivačica puše u svoje dlanove), kroz usta, kroz uši, kroz nos — da izvinite — i kroz crijevo. Ali nije bilo pomoći.

Dok su žile pokošene, njemu je to imalo oduha, nisu mogle napuhati ga. Mučile su se, mučile dugo vrimenta i ka(d) su vidile da ga ne moru napuhat, onda su ga bacili onako doli, u grob, pa da mu kažu:

— Vrag bija živ, vrag mrtav!

Onda da su one, da su grob popločile ploču i otišle ća, a oni su unda otišli.

A oni su bili na vr groba na zidu naslonjeni, oni njih nisu vidili, a oni su njih vidili šta rade. I unda da su išli na vrata od groblja i da govoru:

— E — govori — sad ćete platit oštetu šta ste nako našega oca mrtvoga bacili. A što ste — govori — tražili od njega?

Kaže — Mi smo rođeni pod slabon zvizdon i mora da to radimo. Ne bi mi htjeli — govori — ali moramo.

— E dobro ka(d) morate — govori — a tko će oštetu platit našega oca?

— Platićemo vi i mi — govori — ali nemojte nas nikomu kazati.

Djevojke su, a one su bile isto ka on. To su bili vještaki, ovi viduni, šta. Onda su u staro doba, (t)ko to zna, ja to ne znan, to je moj pokojni otac priča, to su starinske priče, a sad je li bilo ili nije bilo ili su tako — kako ću van reći — mlađariji ulivali u glavu, (t)ko zna u pogledu čega, ja ne mogu biti pametna.

56. MRTVI POP GOVORIO MISU

Kraj crkve. I onda zvoni šantuš u crkvi — ono zvonce — zvoni. I u crkvi gori svjetlo. I onda se prestrašili. Ki noćun misu govori, ki je doša na misu, ki je? Svitlo gori. Kako, govori, otkle svitlo noćun? Slušaju, gljedaju, al neće niko ide u crkvu. Neće niko, svi izvanka gljedaju, ali niko u crkvu, crkva zatvorena.

I jednu noć, drugu noć, treću noć — toliko noći zvoni zvonce, gori svjetlo, a niko neće ide u crkvu, niko se neće usudi(t). I onda šta, jedan se usudija. Govori:

— Šta ćete mi dati, ja ću — govori — iti u crkvu, pa ću se sakriti — govori — za viditi ko je. Neko mora.

I onda kad je on doša u crkvu — on se popodne stavlja u crkvu i hranija se — i kad je bilo, doša pop i iša na oltar, napalija sân svjetlo i zvoni šantuš i počea on govoriti misu.

Kad je on počea govoriti misu, a ovi odozdo sta odgovarati. Jer mora da mali odgovara misu. I ovi sve odgovara i pop reka misu. I kad je svršila misa, kurat se okrinija — kako se ono sada, sada nije tako, sada ne govoru misu na oltaru nego dole — onda se pop okrenija i onda mu govori:

— Hvala ti, spasija si dušu i moju i svoju.

I utrnija sviće i izašao vanka. A ovi čovik osta u crkvi do jutra. I spasija popa.

Govori:

— Spasija si dušu i moju i svoju, a da ne — govori — (t)ko zna koliko bi ja bija doba luta. Izgubila se moja duša i ja san — govori — ima još izreći toliko misa, nisan ih izreka, ali su ih — govori — izrekli moji — govori — drugi svećenici, što su našli zapisano. Ova je ostala nezapisana i ja san je — govori — mora mrtav iti reći. Ako ne, izgubljena moja duša.

57. VIDILI U NOĆI POPA NA OLTARU

Ka(d) san ja bila još mala curica, biće imala možda sedan-osan godina, onda su pričali da su neki došli bili preko Zablaća; bilo je noć, po noći, znate. I tu na Lokvicu, zvala se jedna mala uvala Lokvica, Velika Lokvica, gdje su došli sa brodon i išli su po noći preko toga brda i upravo pokraj crkve Gospe od Rašelja su prolazili. I oni da su čuli di je zvonilo u crkvi. A to se njima pričinilo, u glavi su bili pijani, sigurno, sa Zablaća došli.

I onda su, da su išli pogledati na prozor i da su vidili popa na oltaru di stoji okrenjen sa leđima dole.

A to se njima pričinilo, ja znan to. To nije moguće da je to istina.

Onda su pobigli od straha, da nisu znali kući doć. A to su bili neki što su dalje od sela, stoju vani. E. To nisu ovde sa mista, nego dalje od sela hodili.

58. U KUĆI ŠUŠKALO

Isto to da moj muž i zaove, one znadu pričati; njima je u kući šuškalu puno doba. Ne ovdikare, nego tamo di san se ja udala, ovo smo mi kupili.

To je njima preko tri miseca uvik u kući šuškalu. Tu su hodili iz sela ko(d) njih spavati, po cilu noć bi stali. Kako bi oni sjedili, nako bi ispod njih šuškalu, bacalo, u podrumu doli sve bi razbacalo, sve to, sačuvaj me Bože, po cilu noć.

Kad bi došli ujutro, to sve i opet kako je i bilo uvečer, tako to bi ujutro našli, sve. To bi rukalo, pa bi vikalo, pa svašta. Cila tri mjeseca da su hodili. Pa su in hodili popi, pa su Boga molili, pa niko to nije moga zaustavit.

59. BOG TI SVAKI POKOJ DA, BRAJINE MOJ

A bija je Božić. E moj je tata umra na dvadeset i šest desetoga, a bili smo ja i sestra cure. I mi nismo, onda je kolo bilo, pa nismo balali, nego smo išli malo da pogledamo kolo; tamo na Fingacu se davalo.

A dok smo mi došli, mama sama ostala u kući. Bilo jom hladno, napalila na kominu ona vatru; nisu bili prije šporeti, nego na kominu vatra. I molila boga i sidila na kominu.

I onda ti je čula uza stepenice di se otvorila kuća i uza stepenice došlo gori; bila je kuća na tri kata. I dolazi sve gore.

Ona zove. Meni je ime Jerka, a njoj je bilo ime Slavka, umrla je. Ne ozivljemo se niko. I došlo je gori na peti podi, drito ko(d) komina, a nije vidila, nego samo čula. I kad došlo ko(d) komina, onda joj stavilo ruku preko vrata. A nju ništa strah nije bilo. Onda ona da je rekla:

— Ajme — govori — brajine moj, ako je duša tvoja — govori — Bog ti — govori — svaki pokoj dâ.

Stala moliti. I onda se uzdahlo na vas mah i opet uza stepenice išlo doli i kad je došlo doli, zatvorilo kuću kako je god i bila.

To je tačno istina, moja mama to vidla.

60. MRTVA KUMA ŠUŠKALA PO KUĆI

I moja mater pričala kad smo mi bili dica kako — meni je bila jedna kuma krizmena, kad san se krizmala — i onda je ona bolovala i onda se ona zaklala — bila je malo išla — i ona se zaklala.

I u našoj kući šuškalu. Šuškalu. I onda su rekli da to ona šuška, da ona dolazi i da — pošto je ona bila s mojon materon prijateljica i bili smo kumovi i bija njezin muž i moj otac zajedno u Australiji na poslu — i onda da ona šuška. I to je moju mater kustalo novac, to su se davale mise, to hodija pop Boga moliti i sve. I onda neko vrime, dosta doba, dosta doba, i onda je poslin nestalo. Više nije.

61. U KUĆI ZAŠUŠURALO

Odavde me jedan naš rođak, tu mi je zakucnija na prozor, govori:

— Ujna — ujna mu spadam, govori — ujna, diži se. Staru ti je — govori — zabolilo.

A tamo oni podalje su živili, majka pokojna. A ja govorin:

— Ajme meni — ja govorin — kako ju je to jadnu zabolilo?

A ona je već umrla i obukli su je. I onda ja san se digla, on meni govori:

— Nemoj vrata zatvorati — govori — čekaj me — govori — u kuhinji, dok ja providim.

A on je iša tamo vidit je l' druga sestra otišla na ribe tamo kod jedne obitelji. Iša je on tamo. Ja san, a nije onda bilo letrike poslin deset sati, nije bilo svjetla, nego san, ova svjećica, baš ona što je gori, e onda san ja tu svjećicu imala i vrata su otvorena bila. I izvanka je doletilo ništo, ma to je tako zašušuralo strašno da van ne mogu reći. Doletilo u kuću i to je, vako je šušak napravilo i tamo je poletilo.

Ja govorin:

— Bože sveti, koje je ono zvjere sad došlo u kuću!

Ja san išla sa onon svićon i sve to tražila. Ništa nisan vidla ni čula nigdi nikad ni od matere, ni od oca, nikad nisan vidla, proklet bija oni ko će reći. Ali to san čula! To, samo to, a o(d) pokojnoga muža nikada.

62. MOME KOKIN DOLAZIJA MRTAV

Jedan da se zva, kako ću van reći, jedan Kokin, Kokin se zva po kući, Koka, i onda da je mrtav dolazija i da je donosija, da je punu bačvu bobica donija po noći i da bi mrtvo dijete ziba. Ali da nije ima glas kako Bog zapo-vida, nego kako, da je to bila strahota slušati, da bi to hodili svi susjedi slušati ga po noći kako bi on ziba kolijevku; pa da ne bi ovako pjevalo, nego — ua, ua, ua, ua, ua, ua... (Kazivačica ga pokušava imitirati.) Da je to gadni mu bija glas slušati ga.

To uvijek baka moja pokojna, Mome se un zva, Mome Kokin. Da je mrtvi hodiya i onda da kad je, to da su vidili svi u kući šta on po cile noći dolazi, nosi te bobice i to, onda da su pošli i da su otvorili grob i da su ga ubili mrtvoga, da su ga našli sideći u grobu ka(d) su grob otvorili. I onda na nekoga da je jena kap krvi one, kako su ga proboli, crne krvi da je na nekoga pala, da nije osam dan živija poslin toga.

63. MOME KOKIN SE VRAĆA DOMA

Jedan čovik umra, ovi, jedan Kokin. Umra i zakopali ga. Zakopali ga i stavili ga u grob. I kad je bilo — doša doma. Šuška, šuška — neka mu otvoru. A oni se svi pripali.

Ka(d) je umra, kako će mu otvorit. I onda duh, po danu hodija, po noći, uvijek hodija i uvijek vika, zva, jauka. I onda nisu ga, nisu ga tili primit u kuću, da je on mrtav, da neće, da neće.

I kad je bilo — onda zvali popa i pop ga dovea do groba, i uvalija ga u grob i u grobu ga kopljin uboja i usmrtija ga.

Da kako je ruka, da se cilo misto osvitljevalo.

64. DIJETE PRISKOČILO DEVET KORI ANĐEOLSKIH

To umrlo dijete, bilo umrlo materi. Onda ona uvijek, nije imala nego samo njega, i uvijek plakala, uvijek plakala, uvijek plakala. Onda kad je bilo za Veliki petak, ona je bila u crkvi i ka(d) se vratila kući, ona došla kući i stala plakati. Stala plakat. Onda je un zove:

— Majko, majko! Pristani me više plakati, nikad ne mogu priskočiti devet kori anđeoskih — govori. — Uvijek san mokar, u vodi, tako da ne mogu nikada priskočiti onih devet kori što priskaču dica — govori — a ja uvijek zaostajin.

I onda više od tada, kad joj je reka, više da ga nije plakala. Onda se je drugu godinu vratija. Govori:

— Majko, fala ti što si me pristala plakati, da san tako sretan i zadovoljan, šta — govori — mogu i s mojiman drugariman priskočiti devet kori.

65. JEDNOJ ŽENI UMIRALI DICA

Imali kuću u Kotoru i, pa onda, naša ujna je(d)na da je noćun izašla vanka, a da je bila — jednoj ženi su uvijek dica umirali. Uvijek umirali dica, uvijek umirali dica. Uvečer bi ih legla, a ujutro bi ga našla mrtvoga u kolic. I onda kad ona jenu noć izašla, a da je bija vako doli priko puta jedan konšija umra. Kad je ona izašla na prozor i kad ono vidi di čovik grede i dite š njin, sa malon onon svićicon, ona svićica je od voska, sa onon malon svićicon u ruci. Kad ona ujutro, našla mrtvo dite u kolic.

66. MALI ANĐELI ČINILI PROCESIONE

To je un vidija is kuće kako su mali anđeli hodili okolo i svaki svoju svićicu u ruci i oni su procesione činili; to je, bome, živa istina, to je pokojni ujak uvijek pripovida.

67. PROCESIJA MRTVIH NA VELIKI PETAK

I onda b(i) bila procesija prije na Veliki petak. I onda kad bi se svršili živi, išli u crkvu, završilo se uvečer, onda bi noćun bilo sve do ponoća u Ve-

liki petak. Onda kad bi se završilo živi, onda da bi nastavili mrtvi. Onda b(i) nastavili mrtvi, da bi hodili u procesiju i, i sviće i sve ono kao god živi, tako da su mrtvi hodili.

To da bi he sveti Nike sa prozora gljeda kako činu procesiju.

I unda je jedna naša, da je žena bila došla u crkvu pomoliti se i kad ona u crkvu, to njih puno u crkvi. Puno u crkvi. Onda se ona prekrstila i kljekla na svoj, je li, banak di je po običaju. Onda da su došle kod nje, pa kažu:

— Što si ti sada došla?

— Došla san se Bogu pomoliti.

— Nije ovo sada za vas. Vaše je svršilo, ovo je sada za nas. Ajde — govori — ženo, kući — govori — prikrsti se i ajde kući.

I unda je ona otišla is crkve ća.

To je baš da je živa istina bila, to su pričali. E.

68. DUŠO KRŠTENA, AJDE KUĆI

Onda, moja mati to pričala stara. Ona ka(d) su došla, biće bilo prije ponoći, prije ponoći. Ka(d) došla u crkvu, to sve sviće goru, sve sviće goru. Ona kaže:

— Ma san okasnila!

(Njezina sestra dodaje: — Puno svita, puno svita.)

Puna crkva. Onda se okrenila jena duša, onda gori je prst, sve prste gorili. Onda govori, kad okrenila se:

— Dušo krštena — govori — ajde kući, nije sad vaše vrijeme, sad je naše — govori — vrime. Potle ponoći je vaše vrime. Dušo krištena, ajde kući.

Napomena:

Radi bolje ilustracije zlarinskog govora, u prilogu donosimo tri akcentuirana teksta — odgovaranju pričama br. 25, 6 i 63; tekstove je akcentuirao dr Petar Šimunović.

Ljubica Miškov

GOSPA OD RAŠEĽE

Ńna nam je rado priĉala. Nama je bilo interesatno kako su Ńnce ugradili crkvicu. A Ńna kaŹe (o)vako:

Da su Ńnde bili vrtli, da je bija vrtā(1) staroga Milutina. U sred sridĉe one dĉ je crkvica. I ondā da ti se stari bunija ka(d) se išla crkva ugraditi, da je poša i da je posika onu rašeĽku; dĉ je Gospe odabrała mĉsto, za da joj se crkva ugradi. Da je Ńna odabrała to mĉsto i da je prošla jenā divojka iz, iz Boroviĉe da se je zvala Źumberkova i da je zove je(d)nā gospod'a. Govori:

- Divojko - govori - dĉ ti ideš sada?

A (o)nā govori:

- Iden u crkvu.

Da je bila nedĉla. A (o)nā govori:

- Kad ideš u crkvu, da bi ti zamolila paroka da dojde Ńvde i da zamejāšu Ńvde crkvu. Ńvde je moja ŹeĽa da se ugradi crkvica.

- Ha, da - Ńna govori Ńoj, govori:

- Őcu, poslušācu vas - govori - ako mi budu verovati.

I da je išla u crkvu i vratila se. Kad je došla u crkvu, da tako kaŹe sveĉeniku, govori:

- Őujte - govori - zamolila me - govori - jednā gospod'a -

- govori - da neka dojdete otāmo vi - govori - i vaši crkvenari

- govori - i da ugradite crkvicu - govori - tu na rašeĽi.

A da Ńn Ńoj govori:

- BeŹi, jādnicē - govori - šta ĉe se tebi prikāzati Gospe

- govori - jednoj grišnici - govori - Ne verujen ti ništa.

I Ńna išla ĉa. Išla je kući. Őnda je Ńpe(t) zove ta gospod'a. Govori:

LJILJANA MARKS

- Jeste rekli ? - govori.

- Jesan rekla, - govori - ne daju mi zadobiti, rugaju mi se - govori - naveliko.

- Ajde - govori - curo, molin te ! Evo ti moj pas.

I dade joj svoj pas i(z) sebe. Da je na nemu pisalo: "Zdravo Marijo". Evo ja se sva jezim kad ja to pričam.

I onda da je otišla i da kaže crkovenarima i popu, govori:

- Evo - govori - vidite šta mi je dala ta gospod'a !

~Onda oni gledaju jedan u drugoga i skupili se i idu tamo na lice mesta. Ka(d) su došli tamo na lice mesta, onda da in je rekla da neka se tote ima ugraditi crkva. A oni gledaju da je tote usko, da je tote put, tote crkva ne more nikako bit. I isli su je pr(i)niti. Obukle se djvojke u bilo i - i to je ona meni pričala sve ke djvojke, ovde dvj iz ovega našega susē(d)stva obukle se u bilo i druge - sve je ona to pričala, baba pokojna, kad su isli Gospu pr(i)niti. Ona nije bila Gospe da je ostala nego ostavila je svoju priliku, a ona je otišla ca otle, samo je prilika ostala.

Ka(d) su oni isli nu priniti, unda da je učinilo nevrime. Nevēra. Fortuna vitra. Kiša. Da nis uopce mogli da je dignu ni da je nosu.

~Unda su je drugi pu(t) opet da ce pr(i)niti gori onamo na vr(h) Borovic. Ni tamo nikako. Ni tamo nikako. Vitar, nevēra, nikako. Tri puta da su oni noj dizali. I slavi se ti dan, postivaju, slavu osan sedmoga meseca.

~Onda je bila ovde rešta: pr(i)nešene Gospino. Bilo tamo u crkvi msa. I to postivaju. A sad... ako san laž čula, laž van i pričam. Tako san čula ot starih, ja nisam laživa osoba, niti bi ja želila lagati.

Nata Kandijaš

MOME KÖKIN SE VRÄČÄ DÖMA

Jedän čovik ùmra, oví, jedän Kökin. Ùmra i zakopäli ga. Zakopäli ga, svè, i stävili ga u gröb. I kad je bilo - döša döma. Šuška, šuška - nekä mu otvöru. A oni se sví pripäli.

Ka(d) je ùmra, kakö će mu otvorít. I ònda dùh po dänu hodi-ja, po nöci ùvik hodi-ja i ùvik vikä, zvä, jäuka. I ònda nìsù ga, nìsù ga tìli prìmit u kücu, da je òn mrtäv, da nëće, da nëće.

I kad je bilo - oni zväli pöpa i pöp ga dovèa do gröba, i uväli-ja ga u gröb i u gröbu ga köplin uböja i usmrti-ja ga.

Da kakö je rükä, da se cìlo mìsto osvitlèvålo.

SVĚTI MIKŪLA BÄČIJÄ NOVAC U KŪČU

Trí čere i mät. Da su trí čere bile, svè trí sirote. Ùmra in je otäc i ostäle svè sirote. I kad je bilo, döšle su više vèlike cüre i imäle se udät, jednä se imäla udät. Al nöće in nìko ùzme. Ka(d) (j)e sirotìna, nìma nìšta. A znäte kakö je prìje bilo na nädnici, nìsù bile kakö danäs nädnice.

I nìko, i nìko, i počelo se govorít dä će je nèko uzèšti. A kakö će je uzèšti ka(d) je sirotìna. Kad jednu nöc, nìšto pälo kros prözor u kücu. Nìšto pälo. Štä je pälo, štä je pälo - kad se òni dägli ùjutro, a òni našli kèsu növca u küci. Ötklen in kèsa növca u küci? A òni sví vèseli. A da in mäti govöri:

- Dìca mòja, kò zna čigövo je tö, je l' to mòžda kíkod raj näs skušati, za da nìsmo mi tö krèle, mòre pöslin...

I òne tö tòliko vrìmena ne tìle, ne tìle dìxäti, hòće li se kò näjti, hòće li kò govoríti čigövi su növci. Nìko, nìko, nìko.

E ònda òne - Päla Bögu - govöri.

A da je bila crkva svètoga Mikùle. I išli u crkvu, govöri,

zafálili svĕtomu Mikúli kí nan je - govòri - bācija nòvac u kùcu.

I kad je bilo, kupila òna dòtu i udála se za tòga čovka.

Ka(d) je bilo dòšla drùga cĕr za udāti se, ònda i òpĕt pālo nòcun u kùcu. I òpĕt kĕsa u kùci. Kad je òno bilo, i òpĕt se udála drùgā cĕr i donĭla dobru dòtu.

Govòri òtklen onĭ sirotina - govòri - a dòbru dòtu donĭla.

I kad je bilo trĕta cĕr, jĕdna ostāla ko(d) mātere. A sā(d) kí cĕ ju vazĕst ? A - govòri - nāšo se jedān siromāh, govòri: Pa sirotina ko sirotina i - govòri - pa cĕmo preživĭti iz dāna u dān - govòri - cĕmo preživĭti.

I kad je bilo, ka(d) se onā ĭmala venčāti, i òpĕt pāla kĕsa na pòd. I trĕta kĕsa.

Kĭ ? Svĕti Mikúla je bācija kĕse, i svĕ trĭ cĕre usrĕcija i ũda i postāle dòbre žĕne i odgojĭli dòbru dĭcu. I zafālili svĕtomu Mikúli kí ih je nadārija na dān.

PODACI O KAZIVAČIMA:

1. Adum-Galjetov, Jerka, r. Kordić, 1906, tekstovi br. 58, 59, 67.
2. Beban, Josipa, r. Katica, 1888, tekst br. 66.
3. Beban, Ljubica, r. Jurjev, 1898, tekst br. 26.
4. Dean, Karmela, r. Dean, 1898, tekstovi br. 45, 57.
5. Gregov, Ante, tekstovi br. 27, 35, 41, 31.
6. Gregov, Nevenka, 1926, tekst br. 54.
7. Gregov, Srečka (Nata), r. Gregov, 1903, tekstovi br. 1, 2, 5, 8, 9, 28, 34.
8. Jurjev, Antula, r. Adum-Galjetov, 1900, tekst br. 32.
9. Kaloper, Mare, r. Branica, 1887. tekst br. 40.
10. Kandijaš, Nata (Srečka), r. Acalin, 1904, tekstovi br. 6, 7, 46, 49, 51, 53, 56, 60, 63, 64, 65.
11. Kursar, Frane, 1912, tekst br. 20.
12. Makale-Juranović, Antula, r. Strelov, 1889, tekstovi br. 23, 24, 30, 42, 43.
13. Manoš, Anka, r. Adum, 1907, tekst br. 68.
14. Manoš, Srečko, tekst br. 37.
15. Miškov, Ljubica, r. Vukov, 1901, tekstovi br. 3, 4, 10, 11, 25, 29, 33, 36, 39, 44, 47, 48, 52, 55, 61, 62.
16. Strika, Ivan, 1910, tekstovi br. 12, 16, 17, 21, 22.
17. Tešulov, Ivan, 1906, tekst br. 38.
18. Vukov, Ivo, 1903, tekstovi br. 13, 14, 15, 18, 19, 50.

SADRŽAJ:

Uvod 217; Pripovijetke i šaljive pričice 223: 1. Čovjek prevario vraga 223, 2. Siromah prodao vragu dušu 223, 3. Prodao vragu šenicu 226, 4. Pop od Rovinja i vrag 227, 5. Dvije sestre 230, 6. Sveti Mikula bacija novac u kuću 233, 7. Proročanstvo 233, 8. Četiri pravde 234, 9. Luda žena 237, 10. Lijena žena 239, 11. Sinovac prevario strica 241, 12. Zlarinski pomorac polagao ispit 242, 13. Kušo kupio kapelin 242, 14. Ne mogu ja to, ne mogu ja to naučiti 243, 15. Bolest od devet miseci 243, 16. Užo de paeže 243, 17. Skužajte šjor, mislila san da ste tica 244, 18. Cilu noć ljubio kostim 244, 19. Zabio sebe i kapot 245; Predaje i legende 245: 20. O Fortunatu Bebanu 245, 21. Sveti Fortunato — zaštitnik Zlarina 246, 22. O Roki Makale 246, 23. Roko Makale u službi kralja Maksimilijana 247, 24. Kvadar na stablu od rašeljke 248, 25. Gospa od rašelje 249, 26. Gospa došla sa kvadrom na slici 251, 27. Grčke galijske tražile blago 251, 28. Došla galijska na dvanajs vesal 251, 29. Kako se Tome spasio iz ropstva 252, 30. Galijski ga odveli ća 254, 31. Odvela ga grška galijska 255, 32. Kako su postali Galjetovi 255, 33. Magarac naresta do blizu crkve 256, 34. Lode pobiga put Magarne 257, 35. Lode 259, 36. Lode im dao sriću 260, 37. O sirenama 260, 38. Polak ribe, polak ženske 261, 39. Kolo djevojaka na Lokvici 261, 40. Bijele vile balale 261, 41. Vile balale kola 261, 42. Na vrulji balalo kolo 262, 43. Čekalo ga zlo na vrulji 262, 44. Odnile ga vile 262, 45. Antu Maglicu odnile vile 263, 46. Obabila vidinu 263, 47. Ubija sin materu u oblaku 264, 48. Pucali u neveru 265, 49. Spasija i ljude i brod 265, 50. O susjedi vidini 265, 51. O vidini 266, 52. I o drvo i o kamen 267, 53. Sin pratio majku u Pulju 267, 54. Vještica htjela zaklati dijete 268, 55. Pokosili mrtvom ocu žile 269, 56. Mrtvi pop govorio misu 270, 57. Vidili u noći popa na oltaru 270, 58. U kući šušalo 271, 59. Bog ti svaki pokoj da, brajine moj 271, 60. Mrtva kuma šušala po kući 271, 61. U kući zašušuralo 272, 62. Mome Kokin dolazija mrtav 272, 63. Mome Kokin se vraća doma 272, 64. Dijete priskočilo devet kori anđeoskih 273, 65. Jednoj ženi umirali dica 273, 66. Mali anđeli činili procesione 273, 67. Procesija mrtvih na Veliki petak 273, 68. Dušo krštena, ajde kući 274; Prilozi 275.